

Rapport

Fyrverkerirapport 2006

Hvordan hindre skader på helse og materielle verdier
som følge av uvettig bruk av fyrverkeri?

Hvordan hindre skader på helse og materielle verdier som følge av uvettig bruk av fyrverkeri?

Anbefaling fra arbeidsgruppe 25. september 2006

Innhold

1	Hva er fyrverkeri?	5
2	Sammendrag	9
2.1	Arbeidsgruppen anbefaler	9
2.2	Arbeidsgruppen anbefaler ikke	10
3	Bakgrunn	11
4	Arbeidsgruppens sammensetning og mandat	13
5	Hva forteller brann- og ulykkesstatistikken?	15
6	Befolkningens holdninger til privat bruk av fyrverkeri	19
6.1	MMI – undersøkelse, januar 2006	19
6.2	Norstat – undersøkelse i august 2006	20
7	Hva bør målsettingen være i forhold til reduksjon av skader på helse og materielle verdier? ..	21
8	Oppfølging av anbefalingene i rapporten «Handel og bruk av fyrverkeri – forslag til tiltak» fra 1.10 2004	23
8.1	Hjemmel for kommunen til å ta gebyr for behandling av fyrverkerisaker	23
8.2	Innføring av prikkbelastning av tillatelsen til handel	23
8.3	Færre og større utsalgssteder	23
8.4	Strengere krav til opplæring og kompetanse	24
8.5	Prøveprosjekt Rogaland og Hordaland med frihet for kommunen til å legge begrensninger i salget ..	25
8.6	Prøveprosjekt i Tromsø med krav om at den som får tillatelse til handel skal ha fyrverkeri som en naturlig del av varesortimentet året rundt	25
8.7	Doble bøtesatser og strengere oppfølging fra politiets side ift ulovlig bruk	26
8.8	Prøveprosjekt iverksatt av politiet for å se nærmere på den uveitige bruken av fyrverkeri i Rogaland og Hordaland	26
8.9	Lokalt samarbeid mellom brannvesen og politi	27
8.10	Årlig «Ta-ansvar kampanje» som et samarbeid mellom ulike myndigheter og bransjer	27
8.11	Få samfunnssikkerhet inn som et fag i skolen	27
8.12	Beskyttelsesbriller som standard vedlegg ved salg av fyrverkeri	28
9	Bør det innføres begrensninger for fyrverkeriproduktene?	29
9.1	Gjeldende godkjenningsordning og nytt EU direktiv	29
9.2	Forbud mot enkelte produktgrupper av fyrverkeri?	29
10	Skal det stilles strengere krav til bruker av fyrverkeri?	33
11	Hvilke begrensninger bør legges på oppskytingen av fyrverkeri?	35
11.1	Gjeldende hjemler for kommunen	35
11.2	Forbudt med unntak av de steder kommunen positivt har tillatt	35
11.3	Kommunale oppskytningsplasser	36
11.4	Totalforbud mot privat bruk av fyrverkeri?	37
12	Hvilke krav skal stilles til forhandler av fyrverkeri?	39
12.1	Krav til opplæring og kompetanse	39
12.2	Tillatelse til handel	40
12.3	Antall salgsdager	41

13	Behov for endringer i gjeldende regelverk?	43
14	Hvordan håndheve brudd på dagens regelverk?	45
15	Hva kan man gjøre med informasjonstiltak?	47
16	Vedlegg 1	49
17	Oppsummering/konklusjon:	53
18	Vedlegg 2	55

1 Hva er fyrverkeri?

I henhold til forskrift av 26. juni 2002 nr 922 om håndtering av eksplosjonsfarlig stoff er fyrverkeri et produkt som faller inn under definisjonen av eksplosiv vare.

Fyrverkeri deles inn i følgende klasser etter den risiko de representerer.

Klasse I a: Kruttlapper, knall Bon-Bon etc.

Klasse I b: Bordbomber, Party-Poppers, stjerneskudd etc.

Klasse II: Markfyrverkeri samt mindre romerske lys, soler og annet fyrverkeri med begrenset fareområde.

Klasse III: Raketter, luftbomber, ildbeger og større romerske lys og bombebatterier etc.

Klasse IV: Profesjonelt Display-fyrverkeri.

Fyrverkeri i klasse I a kan erverves fritt hele året. Det samme kan fyrverkeri i klasse Ib for personer over 16 år.

Det er ikke krav om tillatelse for å selge fyrverkeri i klasse I a og b.

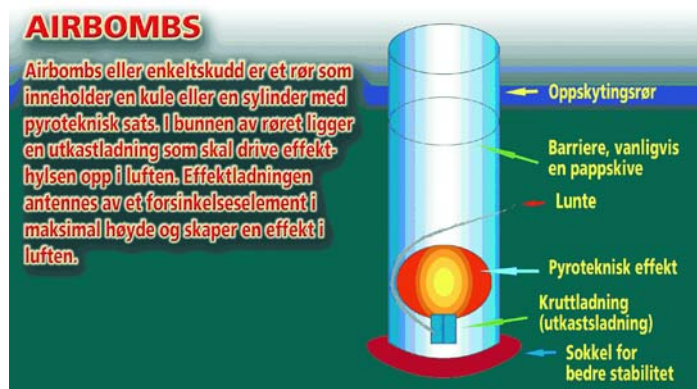
Det stilles strenge krav til hvem som kan selge fyrverkeri i klasse II og III, bl.a. er det krav om tillatelse fra kommunen. Fritt salg og utlevering av fyrverkeri i klasse II og III, tillates kun i perioden 27. -31. desember, til privatpersoner over 18 år.

Fyrverkeri klasse IV tillates kun brukt av profesjonelle aktører. Tillatelse til å selge fyrverkeri klasse IV kan kun gis til importør eller norsk produsent for direkte videresalg til kvalifisert bruker.

Anbefalingene i denne rapporten er i hovedsak relatert til fyrverkeri i klasse II og III.

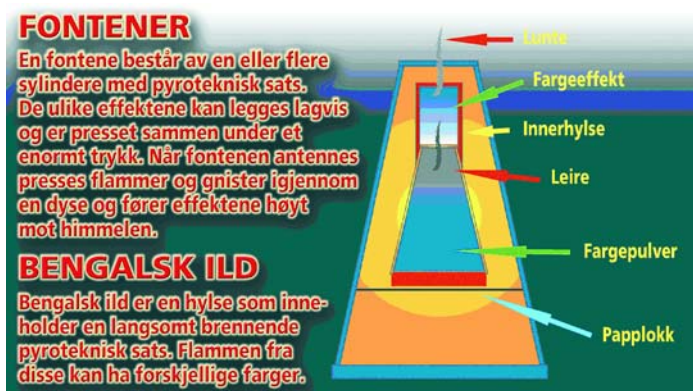
Fyrverkeri deles inn i følgende produktgrupper. Kruttmengden avgjør om produktene faller inn under klasse II eller III.

Figur 1. Luftbomber (airbombs) / enkeltskudd

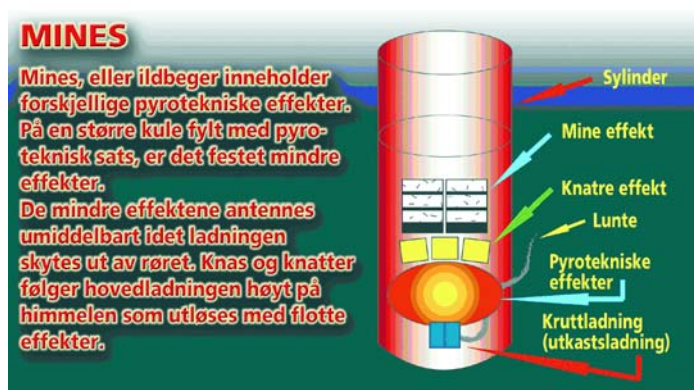
Trykket med tillatelse fra Svea Fyrverkerier AS

Figur 2. Fontener

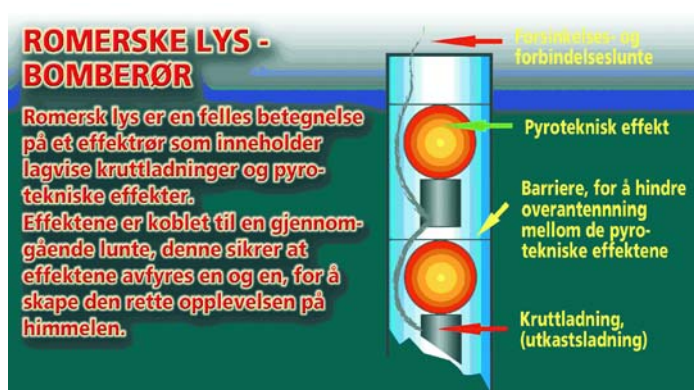
Trykket med tillatelse fra Svea Fyrverkerier AS

Figur 3. Ildbeger

Trykket med tillatelse fra Svea Fyrverkerier AS

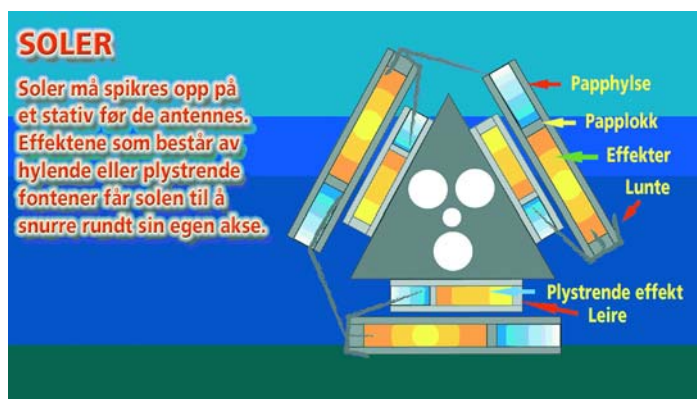
Figur 4. Romerske lys

Trykket med tillatelse fra Svea Fyrverkerier AS

Romerske lys tillates ikke som klasse III.

Figur 5. Soler

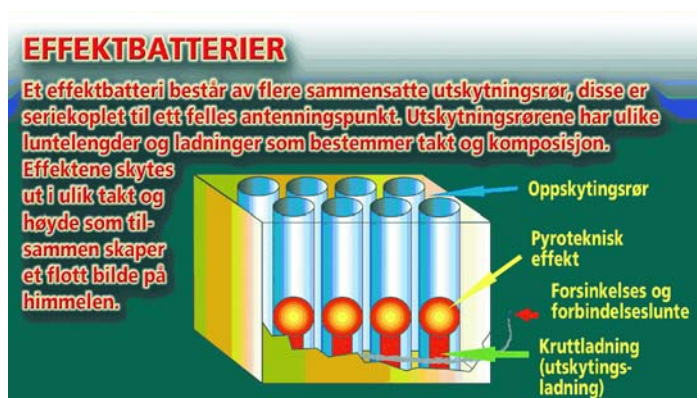
Trykket med tillatelse fra Svea Fyrverkerier AS

Figur 6. Raketter

Trykket med tillatelse fra Svea Fyrverkerier AS

Figur 7. Effektbatterier / bombebatterier

Trykket med tillatelse fra Svea Fyrverkerier AS

2 Sammendrag

Bruk av fyrverkeri ved nyttårsfeiringen 2005/2006 førte til at 153 personer ble skadet. En arbeidsgruppe nedsatt av Justisdepartementet fremlegger i denne rapporten sine vurderinger og anbefalinger i forhold til tiltak for å hindre skader på helse og materielle verdier som følge av uvetting bruk av fyrverkeri.

2.1 Arbeidsgruppen anbefaler

Ingen skal omkomme som følge av bruk av fyrverkeri, ingen skal få alvorlige øye- og hodeskader eller andre alvorlige skader, barn under 16 år skal ikke skades, tilskuere skal ikke skades og det skal ikke forekomme branner i verneverdige bygg eller andre branner med tap av store verdier. Dette er de målsettingene arbeidsgruppen mener må ligge til grunn i arbeidet med å redusere skader knyttet til bruk av fyrverkeri.

Arbeidsgruppen peker også på at det ligger en stor utfordring i å endre befolkningens holdninger på dette området. Det må jobbes målbevisst slik at befolkningen oppnår en like god forståelse for skadepotensialet og risikoen forbundet med alkohol og fyrverkeri, som for alkohol og bilkjøring.

For å kunne få et så pålitelig statistikkgrunnlag som mulig knyttet til personskader forårsaket av fyrverkeri, anbefaler arbeidsgruppen at fyrverkeriskadene synliggjøres i det nye personskaderegisteret som er under etablering av Sosial- og helsedirektoratet.

Inntil registreringen kan skje i personskaderegisteret anbefaler arbeidsgruppen at det i dagens uhellsskjema tas inn bilder av de ulike fyrverkeriartiklene, for bedre å kunne fastslå hvilke artikler som forårsaker skadene.

Arbeidsgruppen, med unntak av representantene fra Norsk Pyroteknisk Bransjeråd, anbefaler et forbud mot handel og bruk av raketter i klasse II og III for privatpersoner, da rakettene er overrepresentert i skadestatistikken og som bevisst eller ubevisst blir brukt feil.

Arbeidsgruppen anbefaler også at bakkeeffekter som ser ut som leketøy forbys markedsført og brukt i Norge, da disse gir et galt signal til barn og unge. Fyrverkeri er ikke leketøy men eksplosiver.

Arbeidsgruppen, med unntak av representantene fra Norsk Pyroteknisk Bransjeråd, anbefaler å heve aldersgrensen for kjøp og bruk av effektbatterier i klasse II og III til 20 år. Disse effektbatteriene kan inneholde opp til 1000 g eksplosiver, og det er å anta at effektbatterienes markedsandel vil øke dersom rakettene forbys.

Det er store variasjoner i kommune-Norge, og arbeidsgruppen mener at det må tas hensyn til dette også ved bruk av fyrverkeri. Arbeidsgruppen mener at kommunene derfor både må ha ansvar for og ha de nødvendige fullmakter til å følge opp bruk av fyrverkeri.

Arbeidsgruppen anbefaler at eksplosivforskriften harmoniseres med politivedtektene, slik at det er et generelt forbud mot å avfyre fyrverkeri med unntak på de steder som kommunen gjennom lokal forskrift har tillatt. Gruppen anbefaler også at det tydeliggjøres at kommunen gjennom lokal forskrift kan forby handel og bruk av fyrverkeri i kommunen. Det anbefales at det fra sentralt hold utarbeides en veileder til kommunen ift. behandling av fyrverkerisaker, med en standardisert sanksjonsliste i forhold til brudd på regelverket.

Arbeidsgruppen anbefaler at mindre alvorlige tilfeller av uvetting bruk av fyrverkeri avkriminaliseres og avgjøres ved utskrivning av høye standardiserte gebyr. Det anbefales også at andre enn politiet gis fullmakter til å skrive ut slike gebyr. Uvetting bruk som fører til skadeverk og som setter andres liv eller helse i fare må fortsatt avgjøres av politi og påtalemyndighet.

Arbeidsgruppen anbefaler at det legges opp til en ordning med internettbaserte kurs og eksamen for å sikre at særskilt utpekt person knyttet til handel med fyrverkeri har de nødvendige kunnskaper (sertifiseringsordning).

Arbeidsgruppen anbefaler at søknader om tillatelse til handel med fyrverkeri kan gjøres internettbasert via Altinn.

For å nå målsettingen mener gruppen det er helt avgjørende at det iverksettes årlige informasjonskampanjer. Arbeidsgruppen mener det er viktig å få inn gode holdninger og økt bevissthet rundt egen og andres sikkerhet i ung alder.

Arbeidsgruppen støtter innføringen av en hjemmel for kommunen til å ta gebyr for behandling av fyrverkerisaker og anbefaler at det fra sentralt hold gis føringer på gebyrets størrelse.

Arbeidsgruppen støtter også en utvikling i retning av færre og større utsalgssteder, og at handelen i større grad flyttes ut av lite egnede handelslokaler, herunder kjøpesenter.

2.2 Arbeidsgruppen anbefaler ikke

Arbeidsgruppen har vurdert et totalforbud mot privat bruk av fyrverkeri, men ønsker ikke å anbefale dette før man har testet ut om arbeidsgruppens øvrige forslag til tiltak for å få ned skadetallene gir ønsket effekt.

Arbeidsgruppen har også vurdert om antall salgsdager bør reduseres fra 5 til 2 eller 3, men har kommet frem til at man ikke ønsker å anbefale dette. Det er arbeidsgruppens vurdering at en reduksjon i antall salgsdager i kombinasjon med en utvikling i retning av færre og større utsalgssteder kan bety et økt press på utsalgsstedet, hvilket kan ha en negativ effekt ift. veiledning av kunden.

Arbeidsgruppen anbefaler ikke en ordning der man som et vilkår for tillatelse til handel med fyrverkeri må ha fyrverkeri som en del av varesortimentet hele året. Gruppen vil heller skjerpe kravene til kompetanse.

Arbeidsgruppen har også vurdert om det bør innføres et system med prikkbelastning på tillatelsen til handel med fyrverkeri ved brudd på regelverket, men vil ikke anbefale dette.

Arbeidsgruppen anbefaler heller ikke at det iverksettes en storstilt opplæring av brukere av fyrverkeri. Arbeidsgruppen mener målrettede informasjonstiltak vil være mer hensiktsmessig. Gruppen har også vurdert påbud om bruk av beskyttelsesutstyr men anbefaler ikke et slikt påbud, noe som vil være svært vanskelig å følge opp i praksis. Arbeidsgruppen ser det imidlertid som svært positivt at beskyttelsesbriller nå i langt større grad introduseres på markedet, og peker på at det må oppfordres til bruk av disse.

3 Bakgrunn

De siste 6 årene har i snitt 119 personer blitt skadet hvert år som følge av bruk av fyrverkeri. I forbindelse med nyttårsfeiringen 2005/06 ble imidlertid 153 personer skadet.

I tillegg til de registrerte skadene, kommer de tilfellene hvor bare flaks gjør at det ikke går galt. Stadig flere, både politi, brannvesen, kommunepolitikere og privatpersoner, tar til ordet for at noe må gjøres for å få bukt med den uvettede bruken av fyrverkeri. Flere stiller også spørsmål ved om man skal forby privat bruk av fyrverkeri.

I 2004 leverte en arbeidsgruppe initiert av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) forslag til en rekke tiltak knyttet til handel og bruk av fyrverkeri. Gruppen var så vidt innom diskusjonen om et forbud mot privat oppskytning, men ville på det daværende tidspunktet (sommer/høst 2004) ikke anbefale dette. Gruppen hadde imidlertid ingen grundig diskusjon rundt konsekvensene av et forbud, da den konsentrerte seg om tiltak som kunne iverksette i forhold til reglene om bruk og handel med fyrverkeri.

På bakgrunn av økningen i skadestatistikken ved nyttårsfeiringen 2005/06, ønsket Justisminister Knut Storberget en evaluering av gjeldende regelverk og praktiseringen av dette, med tanke på innstramninger og forslag til nye tiltak for å redusere skadeomfanget. DSB ble bedt om å sette ned en arbeidsgruppe for å evaluere og vurdere forslag til tiltak.

4 Arbeidsgruppens sammensetning og mandat

DSB inviterte i brev av 3. februar 2006 til deltakelse i arbeidsgruppen. Samtlige som ble invitert, takket ja.

Arbeidsgruppen fikk følgende sammensetning:

Olav Kjærland, Finansnæringens Hovedorganisasjon

Jan F. Andersen - Gott, Kommunenes Sentralforbund

Dagfinn Kalheim, Norsk brannvernforening

Rolf Terkelsen, Norsk Pyroteknisk Bransjeråd

Anders Nilsson, Norsk Pyroteknisk Bransjeråd

Morten Engmann, Oslo brann- og redningsetat

Stein A. Hustad, Politidirektoratet

Atle Engan, Røros brannvesen

Jakob Linhave, Sosial- helsedirektoratet

Torill Tandberg, DSB (leder)

Tore Kamfjord, DSB

Siri Hagehaugen, DSB (sekretær)

Justisdepartementet ga i brev av 23. januar 2006 følgende mandat for arbeidet:

«Gruppen skal bl.a. evaluere dagens regelverk og praktiseringen av dette, med tanke på eventuelle innstramninger og forslag til nye tiltak som kan redusere skadeomfanget. Som eksempel på aktuelle problemstillinger kan nevnes:

- Avklare om brannregelverket er tilstrekkelig (finnes gråsoner eller hull i regelverket, eventuelt om regelverket må gjøres mer forståelig)
- Hvordan sikre at kommunene benytter seg av de hjemlene regelverket gir (flere kommuner vedtok ikke lokalt forbud mot oppskyting selv om forholdene på stedet tilsa det)
- Utsalgssteder (antall og kompetanse)
- Er kvaliteten på produktene som selges tilstrekkelig god
- Andre forslag til tiltak som anses som hensiktsmessig (for eksempel holdningsskapende tiltak)

Arbeidsgruppen bør ta utgangspunkt i rapporten «Handel og bruk av fyrverkeri- forslag til tiltak» fra 1. oktober 2004 og de erfaringer som er hentet fra de pågående prøveprosjektene som har utgangspunkt i denne rapporten, samt innrapporterte hendelse til direktoratet fra kommunene etter sist nyttårsaften.

Gruppens vurderinger og forslag til tiltak skal legges frem for departementet. Vi ber om å få gruppens anbefalinger tilsendt senest innen 29. september 2006.»

Gruppen har avholdt 5 møter.

Kommunene ble gitt anledning til å komme med synspunkter ved at KS sin representant i arbeidsgruppen sendte listen med arbeidsgruppens diskusjonstemaer til kommunene og anmodet om innspill. Selv om kun 12 % av kommunene kom med innspill, antar arbeidsgruppen at dette gir et representativt bilde av holdningene på lokalt nivå. Oppsummering av kommunens svar kan leses i vedlegg 1. Innspillene fra kommunene har i likhet med undersøkelsen over befolkningens holdninger til fyrverkeri, omtalt i kapittel 6, vært et viktig bakteppe for de anbefalinger arbeidsgruppen har kommet frem til.

5 Hva forteller brann- og ulykkesstatistikken?

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap søker i forbindelse med nyttårsfeiringen hvert år å kartlegge samtlige ulykker og uhell med skade forårsaket av fyrverkeri. Landets brannvesen bistår direktoratet i dette arbeidet. Brannvesenet distribuerer i god tid før nyttårsfeiringen rapporteringsskjemaer til politi- og lensmann, sykehus, legevakt osv. i eget distrikt, og koordinerer innsamlingen og innsendingen av skjemaene til DSB i etterkant av feiringen.

Erfaringsmessig kan det være vanskelig å få rapporter fra sykehus og legevakter.

Innrapporteringen er basert på frivillighet, men det registreres at svarprosenten har økt, og at det ved nyttårsfeiringen 2005/06 kom svar fra kommuner som til sammen representerer 85 % av befolkningen.

Helse- og omsorgsdepartementet har gitt Sosial- og helsedirektoratet i oppdrag å etablere et nasjonalt personskaderegister. DSB har i likhet med Vegdirektoratet og Direktoratet for arbeidstilsyn inngått et samarbeid med Sosial- og helsedirektoratet om etableringen av registeret. Det legges opp til at et felles minimum datasett (FMDS) skal benyttes ved registrering av alle skader som kommer inn på akuttmottak ved alle somatiske sykehus og legevakter knyttet til sykehus. I tillegg legges det opp til registrering ved kommunale legevakter i de tre største byene. Dette fører til at man vil fange opp mellom 80-85 % av alle skader samt alle alvorlige skader. I FMDS skal det også inngå fritext med mulighet for nærmere beskriver skadehendelsen. Her vil det kunne være mulig å få frem opplysninger om skade kan relateres til fyrverkeri. Etter planen skal registreringen av FMDS skadedata starte 1. januar 2007.

For å kunne få et så pålitelig statistikkgrunnlag som mulig knyttet til personskader forårsaket av fyrverkeri, til videre bruk i det forebyggende arbeidet, anbefaler arbeidsgruppen at de som skal legge inn data oppfordres til å legge inn fritext som synliggjør fyrverkeriskadene.

DSB statistikk over personskader knyttet til fyrverkeri viser en økning i antall skader og uhell. Personskadene som de siste 6 årene har ligget på et snitt på 119 steg sist nyttår¹ til 153 registrerte skader.

Figur 8. Antall personskader

Sesong	Menn	Kvinner	Kjønn ukjent	Alle	Tilskuer	Andel av befolkningen*
2001/2002	98	14	16	128	41	48 %
2002/2003	72	16		88	31	72 %
2003/2004	117	28	4	149	50	75 %
2004/2005	93	22	4	119	39	73 %
2005/2006	100	35	18	153	60	85 %

* Viser hvor stor andel av landets befolkning som er representert gjennom innrapporteringene fra kommunene

De fleste personskadene utgjøres av overfladiske brannså, mindre kutt og overfladiske øyeskader, men det er også registrert alvorlige øyeskader som vil føre til blindhet, sterke forbrenninger og ødelagte hender/fingre.

Feil bruk registreres som årsak til de fleste hendelsene. Kun unntaksvis kan skadene relateres til teknisk feil på fyrverkeriet. Det er grunn til å anta at mange av skadene har en sammenheng med at fyrverkeri avfyres i alkoholpåvirket tilstand. Rapportene viser at fyrverkeri avfyres mens det holdes i hånden, samt at fyrverkeri bevisst rettes mot personer og gjenstander. De fleste tilfellene skjer ved bruk av raketter. Innrapporte-

¹. Nyttårsfeiringen 2005/06

ringen kan selvfølgelig være noe unøyaktig på dette punktet da publikum ofte kaller alle pyrotekniske artikler for raketter. På den andre siden er rakettene mer egnet til misbruk enn det effektbatterier er. Rakettene skjærer lettere ut i feil retning dersom de ikke brukes i samsvar med bruksanvisningen.

For at statistikken skal bli så nøyaktig som mulig foreslår arbeidsgruppen at det til kommende nyttårsfeiring utarbeides et nytt innrapporteringsskjema hvor det blir tatt inn bilder av ulike fyrverkeriartikler.

Figur 9. Antall skadde i fyrverkeriuhell etter alder og kjønn

Alder	0-11				12-15				16-17				18-25				26-35			
Sesong	M ^a	K ^b	U ^c	T ^d	M	K	U	T	M	K	U	T	M	K	U	T	M	K	U	T
2001/2002	11	3	6		16	1	5		9		3		26	6	11		22	1	7	
2002/2003	9	2	5		13	4	6		9	2	4		17	4	7		8	1	3	
2003/2004	10	8	1	7	13	3	6		13	1	2		39	6	12		22	3	13	
2004/2005	10	2	5		18	6	7		7	2	3		32	7	14		10	4	6	
2005/2006	13	9	11		19	5	8		9	1	2	4	33	9	17		9	5	7	
Sum	53	24	1	34	79	19	32		47	6	2	16	147	32	61		71	14	36	

- a. Menn
- b. Kvinner
- c. Kjønn ukjent
- d. Tilskuer

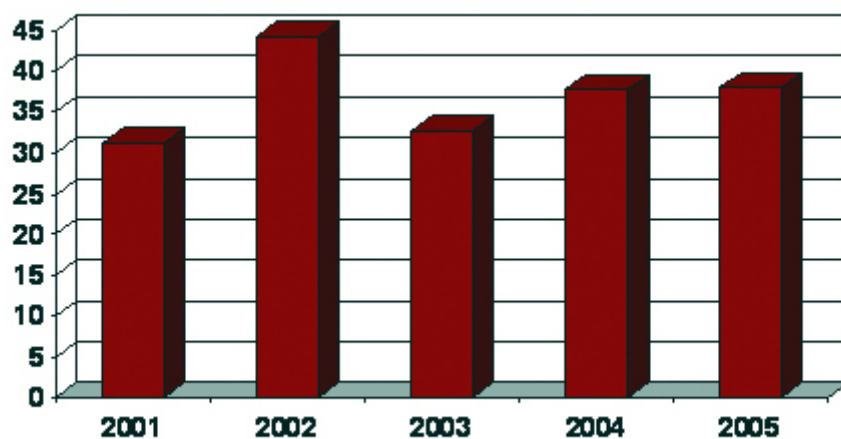
Forts. figur 9. Antall skadde i fyrverkeriuhell etter alder og kjønn

Alder	36-45				46-55				56 +				Alder ukjent			
Sesong	M	K	U	T	M	K	U	T	M	K	U	T	M	K	U	T
2001/2002	9	1	4		4	2	2		1							3
2002/2003	6	2	3		4		2		3	1	1		3			
2003/2004	11	5	6		4	2	3		3		1		2		3	
2004/2005	10	1	4		4				1				1		4	
2005/2006	6	3	1	3	6	2	5						5	1		5
Sum	42	12	1	20	22	6	12		8	1	2		11	1	7	8

Arbeidsgruppen registrerer med bekymring at over 36 % av personskadene i perioden 2001-2006 er på personer under 18 år. Ser man på hvert enkelt år i perioden så er andelen barn og unge under 18 som skades økende.

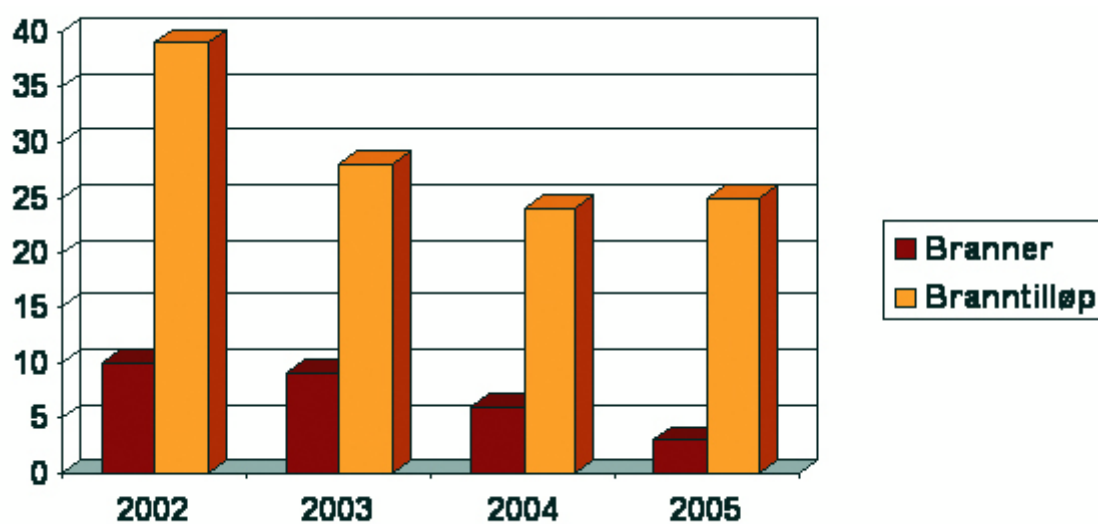
Arbeidsgruppen registrerer også at 35 % av de som er skadet i perioden 2001-2006 er tilskuere, også her er kurven stigende dersom man sammenlikner hvert enkelt år i perioden.

Figur 10. Skader på personer under 18 år – i prosent av totalt antall skadde

Branner² og branntilløp viser imidlertid en svak nedgang.

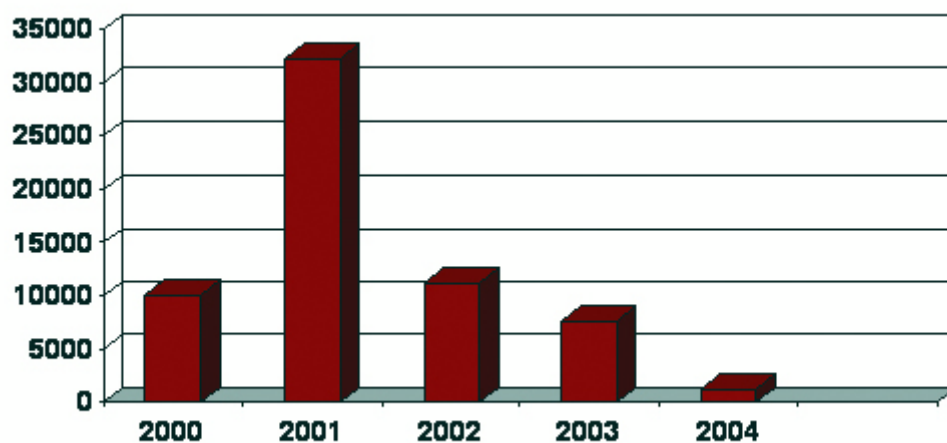
Figur 11. Antall branner og branntilløp 2002 -2005

Tall fra forsikringsnæringen viser også en nedgang i skadeutbetalingene knyttet til branner som følge av fyrverkeri.

². Branner må ha et skadeomfang på minst kr. 30 000, ellers faller de i kategorien branntilløp

Figur 12. Erstatningsutbetalinger (i 1000 kr) i perioden 2000 –2004

Skadestatistikken forteller imidlertid ikke noe om alle nestenulykkene forbundet med uvettig bruk av fyrverkeri, samt om alle de plager som mange mennesker og ikke minst dyr opplever forbundet med bruken av fyrverkeri i dagene rundt nyttårsaften. Dette må det også tas hensyn til ved vurderingen av tiltak.

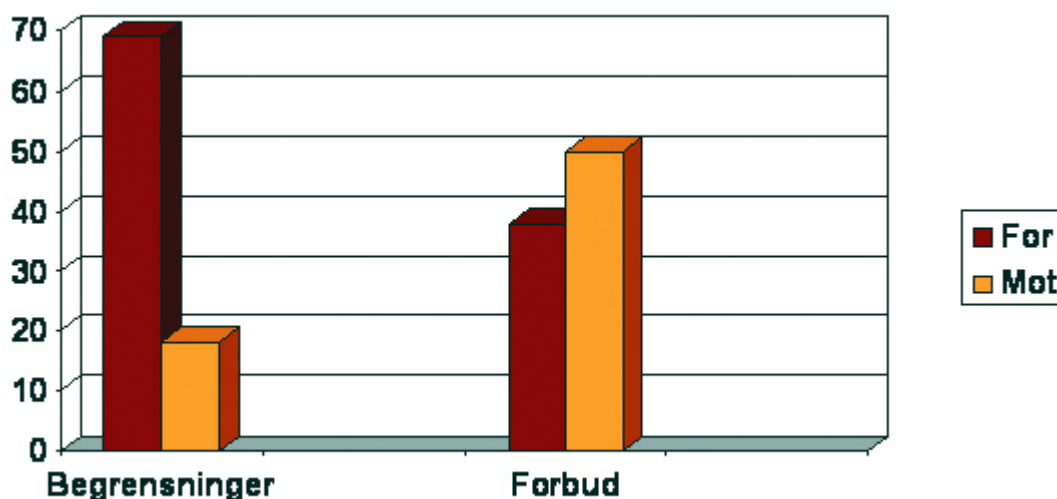
6 Befolkningens holdninger til privat bruk av fyrverkeri

6.1 MMI – undersøkelse, januar 2006

DSB ga MMI i oppdrag å gjennomføre en spørreundersøkelse om befolkningens holdninger til fyrverkeri. MMI tok inn 7 spørsmål for DSB i sin ukentlige Omnibus – undersøkelse i uke 2 i 2006. Et representativt utvalg på 1000 personer ble telefonintervjuet. Et bakteppe for undersøkelsen var de mange personskadene og brannene etter privatpersoners bruk av fyrverkeri nyttårsaften 2005 og den påfølgende diskusjonen om forbud eller restriksjoner.

Figur 13 viser resultatene for spørsmål om en er for eller imot større begrensninger enn i dag på privatpersoners bruk av fyrverkeri, og spørsmål om en er for eller imot forbud mot bruk av fyrverkeri for privatpersoner (det var også anledning til å svare «ingen mening» eller «vet ikke»).

Figur 13. Holdninger til begrensninger på og forbud mot privatpersoners bruk av fyrverkeri. Prosent

Figur 13 viser at et klart flertall (69 %) er for begrensninger på privatpersoners bruk av fyrverkeri sammenlignet med dagens situasjon, mens bare 18 % er i mot slike begrensninger. 50 % er i mot et totalforbud av fyrverkeri, mens 38 % er for dette. Om lag 10 prosent har ingen mening eller har ikke noe svar på dette spørsmålet.

Holdninger til begrensninger på og forbud mot privatpersoners bruk av fyrverkeri varierer mellom ulike befolkningsgrupper. Kvinner er langt mer tilbøyelige til å være for begrensninger og forbud enn menn, og de eldre er langt mer positive til begrensninger og forbud enn de yngre.

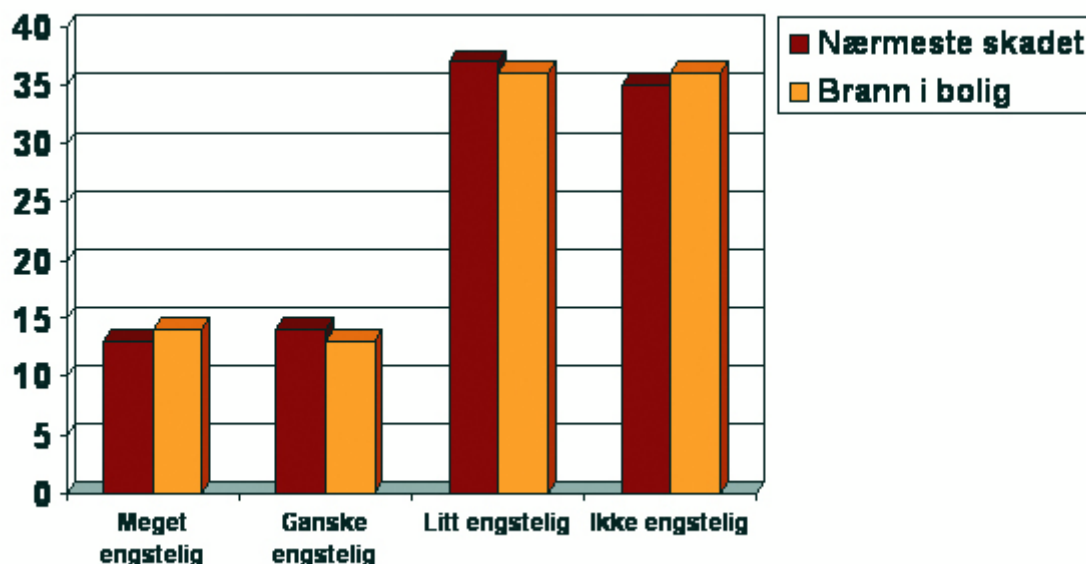
Holdningene til begrensninger og forbud varierer i liten grad mellom landsdelene, men folk fra Nord-Norge er mindre positive til begrensninger enn i resten av landet, mens folk i Oslo er mindre positive til forbud enn i resten av landet.

Det er stilt spørsmål om hvem man mente burde få ansvar for å sende opp fyrverkeri, dersom det ble forbudt for privatpersoner. 52 % svarte at kommunen burde få et slikt ansvar, mens 41 % svarte brannvesenet.

Det ble også stilt spørsmål om man hadde inntrykk av om det var blitt mer eller mindre uvettig bruk av fyrverkeri de siste årene enn tidligere. Halvparten mente det var blitt mer uvettig bruk, mens 40 prosent mente det var omtrent som før. Bare 7 prosent mente det var blitt mindre uvettig bruk av fyrverkeri de siste årene enn tidligere.

Figur 14 viser resultatet fra spørsmål om en er engstelig for at en selv eller sine nærmeste skal bli skadet, eller for at det skal oppstå brann i egen bolig som følge av andres bruk av fyrverkeri på nyttårsaften. Figuren viser at svarene på de to spørsmålene fordeler seg nesten likt på de ulike svarkategoriene. Det kan bety at publikum har vanskelig med å differensiere mellom engstelighet for personskade og engstelighet for skade på bolig, og at svarene på begge spørsmålene sannsynligvis er uttrykk for en mer «generell» engstelse.

Figur 14. Engstelig for personskade eller brann. Prosent

Det ble til slutt stilt spørsmål om en selv, eller de man var sammen med brukte fyrverkeri på nyttårsaften i 2005. Her svarte 57 % at de hadde brukt fyrverkeri, mens 43 % svarte at de ikke hadde brukt eller vært sammen med noen som brukte fyrverkeri på nyttårsaften. Menn og de yngre svarer i større grad ja på dette spørsmålet enn kvinner og de eldre.

6.2 Norstat – undersøkelse i august 2006

Norstat gjennomførte på vegne av Norsk Pyroteknisk Bransjeråd en spørreundersøkelse, som en Omnibus, i perioden 1.-7. august 2006. Resultatet fra undersøkelsen kan leses i vedlegg 2 til rapporten.

Norstat undersøkelsen viser at befolkningen mener at det er uvettig bruk som forårsaker skade, og ikke produktene.

Hele 9 av 10 gir uvettige brukere ansvaret for fyrverkerirelaterte skader. Av de virkemidler som trekkes frem for å få ned skadetallene rangeres mindre bruk av alkohol som viktigst, fulgt av flere anviste oppskytningsplasser og mer politi ute i gatene. Ytterligere restriksjoner på fyrverkerisalg rangeres som et lite hensiktsmessig virkemiddel.

95 % oppgir at de enten ser på eller selv skyter opp fyrverkeri på nyttårsaften.

Spørsmålene i Norstats undersøkelse er forskjellige fra de i MMI undersøkelsen, slik at man ikke kan foreta noen direkte sammenlikning av undersøkelsene for å se om det er endringer i befolkningens holdninger.

Arbeidsgruppen registrer allikevel at befolkningen, i likhet med det som fremkom i MMI undersøkelsen, ikke ønsker et forbud mot bruk av fyrverkeri. Arbeidsgruppen registrerer også at man etterlyser med synlig politi ute på nyttårsaften som kan slå ned på den uvettige bruken.

7 Hva bør målsettingen være i forhold til reduksjon av skader på helse og materielle verdier?

For å kunne komme med adekvate anbefalinger om reduksjon i skader på helse og materielle verdier som følge av privat bruk av fyrverkeri fant arbeidsgruppen det nødvendig å definere hva som bør være målsettingen.

Ingen kan egentlig akseptere at noen skades som følge av bruk av fyrverkeri. Men skal en slik nulltoletrase følges opp er totalforbud mot privat bruk av fyrverkeri sannsynligvis det eneste effektive virkemiddel. MMI undersøkelsen viser at befolkningen ønsker begrensninger og ikke et forbud. Det samme viser tilbakemeldingene fra kommunene, og Norstats undersøkelse.

Så lenge man tillater privat bruk av fyrverkeri, aksepterer man dessverre også automatisk at det skjer skader. Det kan imidlertid ikke aksepteres at det skjer alvorlige skader. Det kan heller ikke aksepteres at barn og unge som ikke har lov til å håndtere fyrverkeri skades, og det er uakseptabelt med skader på personer som er tilskuere til oppskytning av fyrverkeri. DSB har en visjon om et trygt og robust samfunn der alle tar ansvar. Det må derfor jobbes målbevisst for å få foreldre til å ta ansvar for sine barn. Fyrverkeri skal ikke overlates til barn- og unge. Fyrverkeri er ikke leketøy men eksplosiver. Som tilskuer har man også et ansvar for å holde avstand til der oppskytningen foregår. Det største ansvaret ligger allikevel på den enkelte bruker som må sørge for at oppskytningen foregår på en forsvarlig måte og i samsvar med bruksanvisningen på artiklene. Feil eller uvettig bruk, ofte i alkoholpåvirket tilstand er årsak til de fleste skader. Det ligger en stor utfordring i å endre befolkningens holdninger på dette området. Det må jobbes målbevisst slik at befolkningen oppnår en like god forståelse for skadepotensialet og risikoen forbundet med alkohol og fyrverkeri, som for alkohol og bilkjøring.

Arbeidsgruppen anbefaler at følgende legges til grunn som en målsetting i forhold til bruk av fyrverkeri:

- Ingen skal omkomme
- Ingen skal få alvorlige øye- eller hodeskader eller andre alvorlige skader³.
- Ingen barn under 16 år skal skades
- Ingen tilskuere skal skades
- Ingen branner i verneverdige bygg,
- Ingen branner med tap av store verdier.

Arbeidsgruppens forslag til tiltak søker å bygge opp under disse målsettingene.

³. Alvorlig er i denne sammenheng å forstå som «varig mén»

8 Oppfølging av anbefalingene i rapporten «Handel og bruk av fyrverkeri – forslag til tiltak» fra 1.10 2004

I oktober 2004 leverte en mindre arbeidsgruppe (heretter kalt «2004-gruppen») nedsatt av DSB en rapport «*Handel og bruk av fyrverkeri – forslag til tiltak*», som skisserte mulige alternativer som det kunne arbeides videre med for å få ned skadetallene ved bruk av fyrverkeri. I mandatet fra Justisdepartementet er det en forutsetning at det skal tas utgangspunkt i anbefalingene i denne rapporten. Arbeidsgruppen har gått igjennom de skisserte løsninger og sett hvordan de er fulgt opp, samt vurdert om alle forslagene fortsatt er like relevante.

8.1 Hjemmel for kommunen til å ta gebyr for behandling av fyrverkerisaker

Som et tiltak for å få bort useriøse aktører på markedet, og for å unngå at brannvesenet ikke skulle redusere behandlingen av fyrverkerisaker til et minimum anbefalte «2004-gruppen» innføringen av en hjemmel for kommunene til å ta gebyr for behandling av slike saker.

Forslaget ble fulgt opp av DSB og gjennom endring av forskrift om håndtering av eksplosjonsfarlig stoff vedtatt 23. juni 2006 ble det åpnet for at kommunestyret gjennom lokal forskrift kan innføre gebyr for behandlingen av søknader om tillatelse til handel med fyrverkeri og gjennomføring av tilsyn. Gebyret skal dekke kommunens faktiske utgifter og kan tidligst innføres fra 1. januar 2007.

Arbeidsgruppen støtter innføring av gebyr, les nærmere om arbeidsgruppens vurderinger i kapittel 12.

8.2 Innføring av prikkbelastning av tillatelsen til handel

«2004-gruppen» anbefalte innføring av et system med prikkbelastning på tillatelsen til handel med fyrverkeri, slik at denne raskt kunne inndras dersom det i salgsperioden ble avdekket gjentatte brudd på regelverket eller vilkår i tillatelsen.

Dette forslaget er ikke fulgt opp av DSB.

Arbeidsgruppen støtter ikke forslaget om innføring av prikkbelastning. Arbeidsgruppen mener dette kun vil medføre økt saksbehandling i kommunen, uten å gi noen større preventiv effekt. Les nærmere om arbeidsgruppens vurderinger i kapittel 12.

8.3 Færre og større utsalgssteder

«2004-gruppen» ønsket en utvikling i retning av færre og større utsalgssteder, ut i fra at dette bedre ville ivareta hensynet til den alminnelige orden og sikkerhet. Gruppen mente dette ville gjøre det mulig for brannvesenet å ha en tettere oppfølging i salgsperioden og derigjennom raskere avdekke og slå ned på ulovligheter. Gruppen pekte også på at en reduksjon i antall utsalgssteder ville føre til større pågang på de gjenværende og at disse derfor måtte være av en viss størrelse.

Forslaget ble fulgt opp av DSB og gjennom endring av forskrift om håndtering av eksplosjonsfarlig stoff vedtatt 23. juni 2006, vil det fra 1. januar 2009 kun være tillatt med innendørs handelslokaler som er egnet til å ha 100 kg NEI⁴ pyroteknisk vare. Fra 1. juli 2006 vil det være forbudt å utlevere og oppbevare fyrverkeri i kjøpesenter og nærmere enn 25 meter fra bensinstasjoner. Forskriften legger også opp til at det fra 1. januar 2009 vil være forbudt å ha fyrverkeri i handelslokaler i bygg med boenheter. I forbindelse med høringen av forskrifteendringen kom det kommentarer på at en slik innskjerping ville slå uheldig ut for mange små kommuner. Det åpnes derfor for at kommunen kan gjøre unntak fra forbudet mot utlevering og oppbevaring i mindre kjøpesenter. Dette vil være kjøpesenter med få butikker over kun ett plan og med korte rømningsveier ut i det fri.

Det kom i høringsrunden også kommentarer på at man kunne tillate handelslokale i bygg med boenheter dersom sikkerheten ble ivaretatt på en tilfredsstillende måte. På bakgrunn av høringskommentarene har DSB signalisert at de før overgangsordningen går ut (1. januar 2009) vil gjennomføre nærmere vurderinger for å se om det under visse forutsetninger allikevel er akseptabelt med handelslokaler og boenheter i samme bygg.

Endringen i forskriften åpner også for at utlevering og oppbevaring av fyrverkeri kan flyttes ut av lite egnede handelslokaler til spesialtilpassede handelsboder på utsiden.

Arbeidsgruppen er enig i en utvikling i retning av færre og større utsalgssteder, og handelen i større grad flyttes ut av lite egnede handelslokaler.

På bakgrunn av at det er store variasjoner ift. hva som kan falle inn under betegnelsen kjøpesenter i kommunene, er gruppen enig i at den enkelte kommunen kan gjøre unntak fra forbudet for mindre kjøpesenter dersom man finner dette forsvarlig. Kommunen må ikke gjøre unntak fra forbudet, men har mulighet til det.

8.4 Strengere krav til opplæring og kompetanse

Alle virksomheter som driver handel med publikumstilgjengelig fyrverkeri er pålagt å peke ut en kompetent person og eventuelt en stedfortreder som skal påse at håndteringen foregår på en teknisk riktig og lovlig måte. Særskilt utpekt person samt stedfortreder må være minst 20 år og kunne dokumentere tilfredsstillende kunnskaper om de fyrverkeriartiklene som selges. Slik kunnskap skal være ervervet på kurs etter opplæringsplan godkjent av DSB.

«2004-gruppen» anbefalte at innholdet i opplæringsmateriellet til enhver tid måtte være oppdatert, og at kravene til avholdelsen og gjennomføringen av kursene og eksamen, for særskilt kompetent person og dennes stedfortreder, ble skjerpet og underlagt strengere kontroll fra de kommunale myndighetene. «2004-gruppen» anbefalte også å gjøre beviset for bestått prøve tidsbegrenset.

Disse forslagene er ikke fulgt opp.

Arbeidsgruppen mener det er viktig at salgspersonalet er fortrolig med de ulike produktene de selger, slik at de kan gi kunden god veiledning med hensyn på produktets effekt, riktig bruk og tiltak ved uhell. Les nærmere om arbeidsgruppens vurderinger og anbefalinger i kapittel 12.

⁴. Netto eksplosivinnhold

8.5 Prøveprosjekt Rogaland og Hordaland med frihet for kommunen til å legge begrensninger i salget

Et sentralt tema i «2004-gruppens» diskusjoner var begrensninger i antall salgsdager. En rekke kommuner, særlig i Rogalandsområdet, hadde på bakgrunn av økende problem med utvettig bruk så fort fyrverkeri-salget startet, tatt til orde for å begrense antall salgsdager. Spørsmålet ble også reist i Stortingets spørretime i februar 2004.

«2004-gruppen» var delt i synet på om begrensninger i antall salgsdager var å anbefale. Gruppen anbefalte at det ikke ble foretatt noen endring av den etablerte praksis, med 5 salgsdager, før effekten av en eventuell begrensning i antall salgsdager ble nærmere testet ut. «2004-gruppen» anbefalte et lokalt prøveprosjekt i Rogaland og Hordaland, som toppet ulykkesstatistikken.

Forlaget ble fulgt opp av DSB som i 2005 iverksatte et 3-årig prøveprosjekt i Rogaland og Hordaland hvor antall salgsdager ble begrenset til 2 dager (30. og 31. desember).

Tilbakemeldingene fra både brannvesen, politi og kommunepolitikere etter første år av prøveprosjektet var entydige i sine konklusjoner om at prøveprosjektet var meget vellykket ift å få ned den uvettige bruken i dagene før nyttårsaften. Meldingene fra uhellsstatistikken viste også at det ikke ble registrert noen hendelser før 30/12, som var den dagen salget startet. Dessverre hadde ikke reduksjonen i antall salgsdager noen effekt for skadetallene selve nyttårsaften, hvor Rogaland og Hordaland fortsatt toppe statistikken. Det har vært stilt spørsmål ved om det var mer ulovlig oppskytning i dagene etter nyttårsaften, men arbeidsgruppen har ikke verifisert dette.

Tilbakemeldinger fra 39 av 58 kommuner i Rogaland og Hordaland viste ellers at det stort sett var det samme antall salgssteder som tidligere. Det ble ikke meldt om store problemer med kø på salgsstedene selv om det tidvis var noen problemer ved enkelte utsalg. Ca. halvparten av kommunene meldte om at det var problemer med å få gitt informasjon til publikum om de ulike artiklene, 12 av kommunene meldte om noen problemer i forbindelse med lagring og transport mens 26 kommuner ikke hadde registrert noen spesielle problemer. I følge Norsk Pyroteknisk Bransjeråd ble omsetningen redusert med ca 20 % i forhold til et normalår. Det ble ikke meldt om noe særlig trafikk ut av prøvefylkene før salgsstarten for å handle inn fyrverkeri fra nabofylkene, det ble heller ikke registrert ulovlig import eller omsetting av fyrverkeri.

Omtrent samtlige kommuner meldte om lite eller ingen «villskyting» i perioden før salget, mens det etter salgsstarten var omtrent de samme problemene som tidligere år.

Prøveprosjektet går som planlagt ut 2007.

Mange kommuner har tatt til ordet for å begrense antall salgsdager ut i fra at man på den måten får redusert oppskytningen i dagene før nyttårsaften.

Arbeidsgruppen er opptatt av at håndteringen av fyrverkeri går forsvarlig for seg. Les nærmere om arbeidsgruppens vurderinger og anbefalinger i kapittel 12.

8.6 Prøveprosjekt i Tromsø med krav om at den som får tillatelse til handel skal ha fyrverkeri som en naturlig del av varesortimentet året rundt

«2004-gruppen» var opptatt av at de som forhandler fyrverkeri skal være profesjonelle i den forstand at de skal være fortrolige med de ulike fyrverkeriproduktene, hvordan de virker og risikoen forbundet med dem. Gruppen stilte spørsmål ved om man kunne oppnå en slik profesjonalitet ved kun å ha fyrverkeri som en del av varesortimentet i fem hektiske romjulsdager. «2004-gruppen» anbefalte derfor et prøveprosjekt i Tromsø kommune, hvor det som vilkår for tillatelsen til handel ble satt at forhandleren måtte ha fyrverkeri som en del av varesortimentet hele året. Utenom tidsrommet 27.- 31. desember kan det kun selges fyrverkeri til kunder med kjøpstillatelse.

Forlaget ble fulgt opp av DSB som i 2005 iverksatte et 3-årig prøveprosjekt i Tromsø hvor de som ønsker å selge fyrverkeri må ha dette som en del av varesortimentet hele året. Første evaluering av dette prøveprosjektet vil man først få ved utgangen av 2006.

Arbeidsgruppen er i likhet med «2004-gruppen» opptatt av at de som forhandler fyrverkeri skal være profesjonelle. Les nærmere om arbeidsgruppens vurderinger og anbefalinger i kapittel 12.

8.7 Doble bøtesatser og strengere oppfølging fra politiets side ift ulovlig bruk.

«2004-gruppen» pekte på at uvettig bruk av fyrverkeri ikke bare er en problemstilling knyttet til sikkerhet men vel så mye et ro og ordens problem. Gruppen anbefalte derfor en dobling av bøtesatsene knyttet til uvettig bruk i dagene før og etter nyttårsaften. Gruppen var av den oppfatning at trusselen om høyere bøtesatser kombinert med en faktisk oppfølging fra politiets side ville ha en positiv effekt.

DSB har fulgt opp gruppas anbefaling ved både ifm nyttårsfeiringen 2004/05 og 2005/06 å anmode Politidirektoratet om å følge dette opp overfor politidistriktene. DSB er av den oppfatning at politiet er mer på banen nå enn tidligere og slår hardere ned på uvettig bruk av fyrverkeri.

Arbeidsgruppen støtter forslaget om strengere reaksjoner ved uvettig bruk av fyrverkeri. I kapittel 14 diskuteres dette nærmere.

8.8 Prøveprosjekt iverksatt av politiet for å se nærmere på den uvettige bruken av fyrverkeri i Rogaland og Hordaland

«2004-gruppen» var av den oppfatning at den svært uvettige bruken av fyrverkeri som foregår i enkelte deler av landet, var uttrykk for andre underliggende problemstillinger. De pekte på at problemene ikke kunne løses gjennom sentralt iverksatte kampanjer om sikker bruk av fyrverkeri, men måtte løses lokalt. Gruppen drøftet i samtaler med Politidirektoratet muligheten for å igangsette lokale prosjekter, hvor politiet går nærmere inn og ser på lokale forhold, for deretter å iverksette adekvate tiltak. Gruppen anbefalte at man anmodet Politidirektoratet om å iverksette et prosjekt i Rogaland og Hordaland, som toppet ulykkesstatistikken og hadde store problemer knyttet til uvettig bruk av fyrverkeri.

DSB har fulgt opp anbefalingen ved å anmode Politidirektoratet om å iverksette dette, men har ikke fått noen respons.

Det kan også neves at DSB før nyttårsfeiringen 2004/2005 tilbød seg å stille økonomiske ressurser til rådighet for noen kommuner i Rogaland og Hordaland, dersom de kom med forslag til målrettede tiltak i kommunene. Kommunene responderte imidlertid ikke på dette tilbudet.

Arbeidsgruppen er kjent med at det i politiet jobbes med nye metoder for å forebygge kriminalitet, men at dette er en lang prosess. Arbeidsgruppen finner det positivt dersom politiet lokalt i Rogaland og Hordaland finner det hensiktsmessig å gå nærmere inn i og prøve å avdekke årsakene til den uvettige bruken. Arbeidsgruppen mener problemene primært må løses lokalt med de virkemidler man har til rådighet. Avfyres fyrverkeri bevisst mot personer eller bygninger så må det slås hardt ned på dette.

8.9 Lokalt samarbeid mellom brannvesen og politi

«2004-gruppen» mente at sentralt gitte detaljerte regler om bruk av fyrverkeri utover dagens generelle regler, ville ha begrenset effekt. Gruppen var mer opptatt av at det lokalt ble satt inn tiltak for å følge opp brudd på gjeldende bestemmelser. Gruppen anbefalte at DSB og Politidirektoratet i fellesskap skulle gå ut med en oppfordring til kommunene og politidistriktene om samarbeid om lokale tiltak.

DSB har fulgt opp denne anbefalingen og anmodet kommunen om lokalt samarbeid med politiet både før nyttårsfeiringen 2004/05 og 2005/06. DSB har også anmodet Politidirektoratet om å sende tilsvarende anmodning ut til politidistriktene. Det er DSBs erfaring at dette følges opp lokalt.

Arbeidsgruppen er enig med anbefalingene fra «2004-gruppen» om at det er lokalt man har størst mulighet til å påvirke. Les nærmere om arbeidsgruppens anbefalinger og vurderinger i kapittel 15.

8.10 Årlig «Ta-ansvar kampanje» som et samarbeid mellom ulike myndigheter og bransjer

«2004-gruppen» var av den oppfatning at gjentatt informasjon om faren ved uriktig bruk av fyrverkeri og om sikkerhetstiltak for å unngå skader ville kunne forebygge mange ulykker. De pekte også på at holdningsskapende tiltak må gjentas over flere år for å ha noen effekt, og at den må tilpasses målgruppen.

Som ett virkemiddel anbefalte gruppen en årlig «*Ta ansvar- kampanje*» hvor både fyrverkeriimportørene, DSB, Politidirektoratet, Sosial- og helsedirektoratet og forsikringsbransjen ble invitert til å delta.

Gruppen pekte på at en slik årlig kampanje krever at det er avsatte midler, uavhengig av den enkelte etats budsjett. Gruppen foreslo derfor å legge en avgift på import/omsetning av fyrverkeri som kunne øremerkes miljø- og sikkerhetsarbeid knyttet til bruk av fyrverkeri.

DSB har fulgt opp dette gjennom i første omgang å anmode Norsk Pyroteknisk Bransjeråd, om de frivillig kunne legge en avgift på sine produkter og øremerke disse holdningsskapende tiltak. Bransjen tok oppfordringen og etablerte en stiftelse. Midler fra denne vil i 2006 benyttes til å dele ut gratis beskyttelsesbriller til alle som kjøper fyrverkeri.

DSB har også selv ifm nyttårsfeiringen 2004/05 og 2005/06 kjørt reklamekampanjer på radio i romjulen. I tillegg er det lagt ut mye informasjon på www.dsb.no, som har blitt inntatt av en rekke nyhetsmedier landet rundt.

Arbeidsgruppen støtter «2004-gruppens» anbefaling om årlige felles kampanjer som et samarbeid mellom ulike myndigheter. Les mer i kapittel 15 om arbeidsgruppens anbefalinger om informasjonstiltak.

8.11 Få samfunnssikkerhet inn som et fag i skolen

«2004-gruppen» anbefalte at man på sikt jobbet for å få samfunnssikkerhet som et fag inn i skolen, hvor bl.a. sikker bruk av fyrverkeri kunne være ett element.

I henhold til årets⁵ tildelingsbrev til DSB fra Justis- og politidepartementet skal DSB vurdere et helhetlig tilbud om beredskapsopplæring til barn og unge.

Arbeidsgruppen er enig i at det er viktig å få inn gode holdninger og bevissthet rundt egen og andres sikkerhet i ung alder.

⁵. 2006

8.12 Beskyttelsesbriller som standard vedlegg ved salg av fyrverkeri

«2004-gruppen» pekte på at skade på øyne og hender var de mest vanlige som følge av bruk av fyrverkeri. De anbefalte derfor at beskyttelsesbriller ble introdusert som standard utstyr ved salg av fyrverkeri. De pekte på at disse burde selges til kostpris.

DSB fulgte opp anbefalingen og oppfordret bransjen til dette ifm nyttårsfeiringen 2005/06. Mange fulgte anbefalingen, og fra 2006/07 har bransjen bestemt at beskyttelsesbriller skal deles ut gratis sammen med fyrverkeriet.

Arbeidsgruppen er enig i at beskyttelsesbriller bør følge med som standard utstyr ved kjøp av fyrverkeri. Les nærmere om arbeidsgruppens vurderinger og anbefalinger i kapittel 10.

9 Bør det innføres begrensninger for fyrverkeriproduktene?

9.1 Gjeldende godkjenningsordning og nytt EU direktiv

I henhold til forskrift om håndtering av eksplosjonsfarlig stoff er det ikke tillatt å eie eller inneha fyrverkeri som ikke er godkjent av DSB eller av den direktoratet bestemmer.

Alle fyrverkeriartikler som selges i Norge skal etter 1. mars 2004 være testet, etter en nærmere bestemt standard, hos et uavhengig tredjepartsorgan før de godkjennes. Selve typegodkjenningen har DSB delegert til Sintef Norges branntekniske laboratorium as. Typegodkjenningen er gyldig i 3 år. Alt fyrverkeri som skal selges i Norge må per i dag være påført et nasjonalt godkjenningsnummer.

I EU er det utarbeidet et utkast til direktiv om markedsføring av pyrotekniske artikler. Utkastet har siden oktober 2005 ligget klart for vedtakelse hos Rådet, men det er usikkert når det endelig vedtas.

Vedtakelsen av direktivet innebærer at alle pyrotekniske artikler som skal markedsføres i EØS området må være CE-merket. CE-merket indikerer at artiklene tilfredsstiller direktivets grunnleggende sikkerhetskrav. Produktene ansees å være i samsvar med de grunnleggende kravene dersom de er produsert iht. harmoniserte standarder offentliggjort i EU-Tidende.

Etter vedtakelsen av direktivet må norske myndigheter styrke markedskontrollen for å sikre at CE-merket ikke er påført artiklene uberettiget.

Vedtakelsen av direktivet vil innebære at vår nasjonale godkjenningsordning må opphøre og at fyrverkeriartikler som er CE-merket fritt kan markedsføres på det norske markedet. Direktivet åpner dog for at landene ut i fra hensynet til alminnelig sikkerhet kan begrense anvendelsen og/eller markedsføringen av fyrverkeri i kategori 2 og 3.

9.2 Forbud mot enkelte produktgrupper av fyrverkeri?

Basert på kroneverdi står familiepakker for ca 30 – 35 % av det totale forbruket av fyrverkeri i Norge. Øvrige artikler fordeler seg som følger:

Rakettsett: 15-20 %

Løse raketter: 8-10 %

Effektbatterier: ca 30-40 %

Diverse (fontener, stjerneskudd etc): ca 10 %

Rakettene er, i henhold til de opplysninger DSB sitter med, overrepresentert i skadestatistikken. Innrapporteringen kan selvfølgelig være noe unøyaktig på dette punktet da publikum ofte kaller alle pyrotekniske artikler for raketter. På den andre siden er rakettene mer egnet til misbruk, enn det effektbatterier er. Rakettene kan holdes i hånden mens de avfyres og de rettes bevisst mot personer og gjenstander. Rakettene har også lettere for å fare galt av sted dersom de ikke brukes i tråd med bruksanvisningen.

Effektbatterier er ikke i like stor grad involvert i «villet» feil bruk. Selv om effektbatterier kan velte etter avfyring er risikoen for at de skal fare galt av sted mindre enn for raketter.

Statistikk fra National Fire Protection Association (NFPA) i USA viser også at effektbatteriene kun er årsak til 2 % av fyrverkeriskadene i USA, hvor det må anta at det skytes opp betraktelig mer fyrverkeri enn i Norge. 5 stater i USA har dog forbudt privat oppskyting av fyrverkeri (Delaware, Massachusetts, New Jersey, New York og Rhode Island)

«2004-gruppen» vurderte så vidt spørsmålet om man skulle fjerne alt fyrverkeri mindre enn klasse III, ut i fra en vurdering at bruker har mer respekt for større fyrverkeri. Gruppen ønsket ikke å anbefale dette fordi man mente det var en risiko for at «verstingene» ville flytte grensen oppover, og i stedet begynne å operere små bakkebatterier og deretter bruke enkeltrør fra disse som skyts. Da man på dette tidspunktet også var usikker på om det kommende fyrverkeridirektivet ville tillate nasjonale forbud mot CE-merkede fyrverkeriartikler, valgte man å ikke gjøre noen begrensninger i produktene.

Raketter på det norske markedet skal i dag inneholde mellom 10 g NEI og 40 g NEI i klasse II og 41 g NEI og 150 g NEI i klasse III.

Arbeidsgruppen har vurdert om kun kategori II raketter bør forbys, ut i fra en betraktning om at brukerne har mer respekt for de større artiklene i klasse III. Når det gjelder det bevisste misbruket av rakettene, er arbeidsgruppen tvilende til om misbrukerne er bevisst kruttinnholdet eller størrelsen på raketten når den avfyres. Selv de minste rakettene kan ta liv, og har dessverre også gjort det.

I 1999 innførte daværende Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern et forbud mot raketter som inneholdt mindre enn 10 g NEI, da man så at disse var overrepresentert i skadestatistikken. Forbudet førte imidlertid ikke til noen nedgang i skadestatistikken.

Problemet med rakettene er ikke bare knyttet til det bevisste misbruket, men også til at bruker i uvitenhet ikke forankrer de godt nok før avfiring. En rakett i klasse III inneholder opp til 150 g NEI og vil dersom den farer galt av sted og treffer mennesker eller materielle verdier, gjøre stor skade. Det stilles også større krav til stødigere utskytningsanordninger for en rakett av en slik størrelse.

Arbeidsgruppen legger også til grunn at både Danmark og Tyskland har forbud mot fyrverkeri i klasse III til privatpersoner. Nederland tillater verken artikler i klasse II eller III til privatpersoner.

Arbeidsgruppen, med unntak av representantene fra Norsk Pyroteknisk Bransjeråd, mener det vil ha en positiv effekt på skadestatistikken dersom raketter i klasse II og III forbys markedsført og brukt av privatpersoner i Norge. Arbeidsgruppen, med unntak av representantene fra Norsk Pyroteknisk Bransjeråd, anbefaler at det innføres et slikt forbud i Norge.

Et forbud mot raketter vil sannsynligvis medføre at bruken av effektbatteriene vil øke.

I klasse II er det tillatt maks 250 g NEI og maks 10 g NEI pr rør. Rørene skal maks ha en innvendig rørdiameter på 25 millimeter. Brennetiden på lunten skal være 3-8 sek.

I klasse III er det tillatt med maks 1000 g NEI og maks 50 g NEI pr rør. Rørene skal maks ha en innvendig rørdiameter på 51 millimeter. Brennetiden på lunten skal være 5-13 sek.

Selv om disse produktene inneholder større mengder krutt enn rakettene er det stilt spesifikke krav for å forhindre at batteriene skal kunne velte. Batteriene skal bl.a. ha en base som er minimum 2/3 av høyden og ha så god stabilitet at de skal kunne tåle å stå med en helling på 30 ° uten å velte.

Det er arbeidsgruppens vurdering at effektbatteriene representerer enn vesentlig lavere risiko for skade enn rakettene. De opplysningene som kommer inn til DSBs skadestatistikk underbygger også denne påstanden. Effektbatteriene gjør også at man får et velkomponert fyrverkeri med mange effekter i en og samme artikkel, ved kun å antenne én lunte.

Arbeidsgruppen har diskutert om effektbatteriene i klasse III bør forbys da de kan inneholde opp til 1000 g NEI. Det kan stilles spørsmål ved om det er forsvarlig at enhver over 18 år skal kunne håndtere så store mengde eksplosiver uten å ha noen fagkunnskap. Som tidligere nevnt er det flere land som har forbudt klasse III produkter til privatpersoner. (Les nærmere om arbeidsgruppens vurderinger i kapittel 10 om krav til bruker).

På den andre siden er dette produkter som er av de sikreste på markedet og som det svært sjelden blir rapportert om uhell med. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at man ikke innfører noe forbud mot dette nå, men at man følger utviklingen nøye og vurderer dette på nytt dersom skadeutviklingen skulle tilsi det.

Det finnes i dag også på markedet en rekke bakkeeffekter⁶ som ser ut som leketøy (tanks, formel 1 biler osv). Dette er produktgrupper som retter seg mot barn, som i henhold til regelverket ikke har adgang til å håndtere artiklene. Fyrverkeri er ikke leketøy, men eksplosiver. Svartkrutt er hovedingrediensen i alle fyrverkeriartikler, rent eller i en komposisjon av varierende kjemikalier. Arbeidsgruppen mener det sender et svært galt signal å tillate disse produktene på det norske markedet, selv om risikoen knyttet til disse produktene er langt lavere enn for raketter.

Arbeidsgruppen legger også til grunn at det som følge av en beslutning i EU kommisjonen (mai 2006), fra 2008, vil bli et forbud mot lightere som ser ut som leketøy i Norge.

Arbeidsgruppen anbefaler at bakkeeffekter som ser ut som leketøy forbys markedsført og brukt i Norge.

Norsk Pyroteknisk Bransjeråd har følgende begrunnelse for sin dissens:

«NPBs representanter vil ta sterk avstand fra forslaget om et norsk forbud mot raketter i klasse II og III. Vi mener at det er høyst usikkert om tiltaket vil gi den tilsiktede virkning, fordi det ikke finnes tilstrekkelig med dokumentasjon på årsakssammenhengene. Vi mener også at inntil fakta er bedre belyst, er tiltaket meget uforholdsmessig, og at de øvrige skadereduserende tiltakene må gis anledning til å virke før man går så drastisk til verks og fjerner et produkt som for de fleste forbrukere er selve symbolet på nyttårsfeiring og fyrverkeri.

Vi vet at et forbud mot raketter vil mottas med vantro og sterk kritikk av et stort flertall av befolkningen, før det eventuelt foreligger entydig og grundig dokumentasjon på skadepotensialet. Tiltaket vil også slå kraftig ut i våre salgsstatistikker. Det er hevet over tvil at dette tiltaket vil true hele fyrverkerinæringen og bidra til tap av arbeidsplasser i en ansvarlig og seriøs bransje. Samtidig øker mulighetene for ulovlig omsetning og smugling av raketter som ikke har gjennomgått våre strenge kvalitetskrav. Det kan gi mindre sikre produkter på markedet med økt antall fyrverkerirelaterte uhell som utilsiktet resultat.

Norstat-undersøkelsen viser med all tydelighet at utvalget er helt i utakt med et stort flertall i befolkningen. Derfor mener vi at forbudet vil oppfattes som urimelig, og det vil kunne bidra til å undergrave effekten av de andre tiltakene utvalget foreslår.

NPB mener at mange av de foreslåtte tiltakene fra utvalget er gode, og at de vil gi den ønskede effekt: markant færre skader og ulykker. Før man går til et så drastisk skritt som å fjerne det produktet folk etterspør aller mest, og som kan velte store deler av vår næring, mener vi at det er rimelig at de øvrige tiltakene først må gis anledning til å virke. Dersom det mot formodning viser seg at effekten av tiltakene ikke gir den ønskede effekt i løpet av en periode på ett år, kan NPB være villig til å vurdere spørsmålet på nytt. Men ikke før. Som et kompromissforslag foreslår vi derfor at vi utsetter dette forbudet i et år slik at man kan se effekten av de andre tiltakene».

⁶. Felles for disse er at de ikke skal lette fra bakken

10 Skal det stilles strengere krav til bruker av fyrverkeri?

I henhold til gjeldende regelverk er det 18 års grense for kjøp og bruk av fyrverkeri, med unntak av klasse 1b hvor grensen er 16 år, og klasse 1a som hvor det ikke er noen grense.

Det kommende EU direktivet setter imidlertid en 12 års grense for fyrverkeri i kategori 1.

For kategori 2 som kan sammenliknes med vår klasse II settes det en 16 års grense og for kategori 3, vår klasse III er grensen 18 år.

Direktivet åpner imidlertid som nevnt over i kapittel 10 for at landene ut i fra hensynet til alminnelig sikkerhet kan begrense anvendelsen og/eller markedsføringen av fyrverkeri i kategori 2 og 3. Her har vi altså muligheten til å beholde vår aldersgrense eller heve den ut i fra hensynet til alminnelig sikkerhet. Det er foreløpig usikkert hva som faller i direktivets kategori 1, som landene ikke har noen muligheter til å legge begrensninger på. Dersom kategori 1 defineres til å omfatte gjeldende klasse 1b i Norge, vil vi måtte senke aldersgrensen til 12 år. På den andre siden må vi innføre 12 års aldersgrense for fyrverkeri klasse Ia, som i dag kan erverves fritt.

Tall fra Norsk Pyroteknisk Bransjeråd indikerer at det er ca. 1 million mennesker som kjøper fyrverkeri i Norge.

Utover kravet til alder stilles det i dag ikke noe kompetansekrav for å kjøpe og bruke fyrverkeri. «2004-gruppen» vurderte om det skulle innføres en ordning der den enkelte måtte gjennomgå en enkel opplæring, gjerne nettbasert, før man fikk kjøpt fyrverkeri. Gruppen valgte å ikke anbefale et slikt tiltak som var vanskelig å følge opp i praksis.

Arbeidsgruppen er enig med «2004-gruppen», da den mener det er befolkningens holdninger og ikke kompetansen som er problemet. Arbeidsgruppen mener kostnaden ved å sette i gang en storstilt opplæring av 1 million kjøpere av fyrverkeri vil være langt høyere enn den gevinsten man oppnår. Arbeidsgruppen mener målrettede informasjonstiltak vil være mer hensiktsmessig. Som et ledd i informasjonstiltak kan det selvfølgelig utarbeides ulike nettbaserte opplæringsprogram, som et tilbud til de som ønsker å lære mer om riktig bruk av fyrverkeri.

Arbeidsgruppen registrer med bekymring at nærmere 40 % av de som ble skadet siste nyttårsfeiring⁷ var under 18 år.

Fyrverkeri er ikke leketøy. Selv små raketter kan ved feil og uvetting bruk i verste fall ta liv. For i sterkere grad å signalisere at fyrverkeri ved uriktig bruk kan være like farlig som våpen, har arbeidsgruppen vurdert om aldersgrensen for kjøp og bruk av fyrverkeri burde heves til 20 år. Selv om det er individuelle forskjeller mener arbeidsgruppen generelt sett at en 20-åring opptre mer ansvarsbevisst enn en 18-åring. Det påstås at det er mer «in» å være voksen når man er blitt 20 år enn når man er 18 år. Arbeidsgruppen antar derfor at terskelen for å overlate fyrverkeri til mindreårige vil være høyere for en 20-åring enn en 18-åring.

En heving av aldersgrensen må også sees i sammenheng med arbeidsgruppens anbefaling i kapittel 9. Ved å fjerne rakettene fra markedet vil man få en økende bruk av effektbatterier som inneholder større mengder krutt. Dette taler også for å heve aldersgrensen til 20 år i alle fall for effektbatteriene i klasse II og III.

Når det gjelder de øvrige artiklene som er igjen i klasse II og III, slik som stjerneskudd, ildbeger, fontener finner arbeidsgruppen at gjeldende aldersgrense på 18 år kan beholdes, da disse artiklene ikke i like stor grad kan misbrukes til skade for omgivelsene på en slik måte som raketter kan.

⁷. 2005/2006

Arbeidsgruppen, med unntak av representantene fra Norsk Pyroteknisk Bransjeråd, anbefaler å heve aldersgrensen for kjøp og bruk av fyrverkeri til 20 år for effektbatterier i klasse II og III.

Arbeidsgruppen har også vurdert påbud om bruk av beskyttelsesutstyr. Et slikt påbud vil imidlertid ikke være lett å følge opp. De som vil bruke beskyttelsesutstyr fordi det er påbudt er sannsynligvis ikke de som står for uvettig bruk eller som forårsaker skade. Det bør heller satses på informasjon om viktigheten av ha riktig bekledning når man går ut og tenner på fyrverkeriet. Arbeidsgruppen ser det som svært positivt at beskyttelsesbriller nå i langt større grad introduseres på markedet. Det bør i den forbindelse oppfordres til bruk av disse.

Norsk Pyroteknisk Bransjeråd har følgende begrunnelse for sin dissens:

«NPB er sterkt uenig i forslaget om å heve aldersgrensen for kjøp av fyrverkeri til 20 år. Det finnes intet belegg for å hevde at en heving av aldersgrensen for kjøp av fyrverkeri vil bidra til færre personskader. Vi mener derimot at det finnes godt belegg for å si at tiltaket vil bli dårlig mottatt i befolkningen. Det baserer vi både på den nylig gjennomførte befolkningsundersøkelsen og på vår bransjekunnskap om kundesegmentet. En slik lovendring kan i verste fall bidra til at respekten for loven svekkes, og at flere velger å skaffe seg fyrverkeri på ulovlig vis. Det kan igjen gi en signaleffekt som gjør at også personer under 18 år lettere kan bli fristet til å bryte loven.

Myndighetsalderen i Norge er satt til 18 år. I dag kan en 18-åring kjøre bil og tyngre kjøretøy, til tross for at denne aldersgruppen er overrepresentert i trafikkuhellsstatistikken. Når loven sier at man er gammel nok til å kjøre bil og til å bestemme over sitt eget liv, blir det etter vår mening ubegripelig at man ikke skal være gammel nok til å skyte opp fyrverkeri. Vi mener at denne utvanningen av myndighetsalderen på undergraver meningen med en myndighetsalder. Vi mener dessuten at dette tiltaket vil kunne undergrave andre viktige tiltak som for eksempel det prisverdige holdningsskapende arbeidet utvalget foreslår. Unge voksne er en meget viktig kundegruppe for bransjen. Bortfaller kundegrunnlaget i aldersgruppen 18-20 vil det kunne svekke bransjen i betydelig grad. Vi kan derfor ikke stille oss bak utvalgets forslag på dette punkt».

11 Hvilke begrensninger bør legges på oppskytningen av fyrverkeri?

11.1 Gjeldende hjemler for kommunen

Bruk av fyrverkeri reguleres av brann- og eksplosjonsvernloven og forskrift om håndtering av eksplosjonsfarlig stoff (eksplosivforskriften). Det er i loven et generelt krav om at enhver skal utvise alminnelig aktsomhet og opptre på en slik måte at brann, eksplosjon og annen ulykke forebygges. Dette utdypes nærmere i forskriften hvor det heter at pyrotekniske artikler og gjenstander skal brukes til det formål de er bestemt for, og i samsvar med den bruksanvisningen som følger varen. Plass for avfyring av fyrverkeri skal velges slik at det ikke oppstår fare for skade på personer eller omgivelser, og slik at nedfallende hylser, stenger eller lignende fra luftfyrverkeri ikke kan volde skade. Det er ikke tillatt å sette opp raketter eller avbrenne større mengder fyrverkeri, illuminasjoner med fakler og lignende i tettbebyggelse, eller nær tørr skog eller andre brannfarlige omgivelser uten tillatelse fra leder av brannvesenet. Ikke avfyrte fyrverkeri skal beskyttes mot utilsiktet antenning. Det er også et krav om at nødvendig slokningsutstyr skal holdes i beredskap.

Kommunen kan med hjemmel i politiloven fastsette politivedtekter som begrenser bruken av fyrverkeri.

I normalpolitivedtektene for kommunene er det anbefalt inntatt en bestemmelse hvorefter det er forbudt å brenne av krutt, fyrverkeri eller eksplosive stoffer uten etter politiets tillatelse.

Bruk av fyrverkeri i tettbebyggelse, nær tørr skog eller andre brannfarlige omgivelser er ikke tillatt uten at også brannsjefens tillatelse foreligger. Utenfor slike områder antas det tilstrekkelig med politiets tillatelse. Mange kommuner har i sine politivedtekter imidlertid åpnet for at fyrverkeri kan avfyrtes på nyttårsaften mellom kl. 18.00 og 02.00 uten politiets tillatelse.

Det er arbeidsgruppens erfaring at man i mange kommuner ikke er kjent med disse reglene og de mulighetene man lokalt har til å regulere bruk av fyrverkeri.

11.2 Forbudt med unntak av de steder kommunen positivt har tillatt

Det er store variasjoner i kommune-Norge, dette må det tas hensyn til også ved bruk av fyrverkeri. Arbeidsgruppen mener at kommunene således må ha både de nødvendige fullmakter og forpliktelser til å følge opp bruk av fyrverkeri.

Sentralt gitte bestemmelser bør regulere kravene til fyrverkeriartiklene samt de grunnleggende sikkerhetskravene til handel og bruk. Mer konkrete bestemmelser knyttet til bruken bør kommunen selv kunne fastsette. Dersom kommunen har store problemer knyttet til uvetting bruk av fyrverkeri, så bør kommunen ha mulighet til å totalforby bruk i sin kommune. En naturlig følge av et slikt bruksforbud må være at kommunen heller ikke gir tillatelser til handel med fyrverkeri. Et slikt forbud kan selvfølgelig være vanskelig å håndheve dersom nabokommunen har en annen praksis, men arbeidsgruppen ønsker allikevel at kommunen skal ha denne muligheten. Det formelle regelverket åpner for dette også i dag, men arbeidsgruppen anbefaler at det foretas endringer i eksplosivforskriften slik at dette fremkommer klarere. Gruppen anbefaler også at eksplosivforskriften endres slik at det klart fremkommer at de begrensninger kommunen legger på handel og bruk av fyrverkeri, må vedtas gjennom lokal forskrift. Arbeidsgruppen anbefaler at man fra sentralt hold utarbeider en veileder eller mal for hvordan slike lokale forskrifter bør utarbeides.

Arbeidsgruppen har også vurdert hva som vil være det beste samspillet mellom eksplosivforskriften og lokal forskrift ift. å regulere bruken. Bør det i eksplosivforskriften fremkomme at det er et generelt forbudt mot å avfyre fyrverkeri med unntak av på de steder som kommunen gjennom lokal forskrift har

tillatt, eller bør det være slik at det med visse generelle begrensninger er tillatt å avfyre fyrverkeri med mindre kommunen har forbudt dette?

Arbeidsgruppen anbefaler at eksplosivforskriften harmoniseres med politiloven og politivedtektene, slik at det er et generelt forbudt mot å avfyre fyrverkeri med unntak av på de steder som kommunen gjennom lokal forskrift har tillatt.

Arbeidsgruppen anbefaler at det uansett må være forbudt å avfyre fyrverkeri på steder med tett trehusbebyggelse og verneverdige bygg. Våren 2005 gjennomførte DSB i samarbeid med Riksantikvaren en brannteknisk og kulturhistorisk kartlegging av tett verneverdig trehusbebyggelse i Norge. Det ble registrert 167 områder med verneverdig tett trehusbebyggelse. På spørsmål om det var innført forbud mot fyrverkeri i disse områdene, ble det svart at det kun var innført forbud i 79 av områdene, gjeldende 30 kommuner.

Et forbud mot raketter, som anbefalt i kapittel 9, vil etter arbeidsgruppens vurderinger imidlertid redusere risikoen for fyrverkeribranner, da det er rakettene som bevisst eller ubevisst brukes feil eller som pga vær og vind tar en annen retning enn forutsatt. Dette må også kommunene ta hensyn til når de vurderer på hvilke steder i kommunen som det skal være tillatt å avfyre fyrverkeri.

11.3 Kommunale oppskytningsplasser

Mange har tatt til orde for at kommune bør tilrettelegge for kommunale oppskytningsplasser med oppskytningsramper og lignende. Det kan imidlertid ut i fra et ro og ordens problem være betenkelig å samle store menneskemasser, særlig tatt i betraktning at mange vil være alkoholpåvirket. Det må i så fall tilrettelegges så mange oppskytningsplasser i kommunen at man begrenser antallet ved hver plass.

En tilrettelegging av oppskytningsplasser kan lett bli å betrakte som en forbrukertjeneste iht. lov om produkter og forbrukertjenester. Det betyr at kommunen må foreta en risikovurdering og iverksette de nødvendige tiltak for å redusere de risikofaktorer som avdekkes til et akseptabelt nivå. Kommunen må forsikre seg om at de oppskytningsanordninger som settes opp er forsvarlige osv. Dersom kommunen ikke har foretatt seg det som er nødvendig ift. å ivareta sikkerheten knyttet til tilretteleggingen, kan de bli både strafferettslig og erstatningsrettslig ansvarlige dersom noe går galt. Dette bør allikevel ikke skremme kommunene fra å tilrettelegge for oppskytning.

Selv om kommunen ikke tilrettelegger for det, så anbefaler gruppen at kommunen gjennom lokale vedtak må fastsette på hvilke områder eller steder i kommunen det er tillatt å avfyre fyrverkeri.

Det er også i dag områder i kommunene som har blitt naturlige samlingsplasser for avfyring av fyrverkeri. Det er fra mange uttrykt ønske om mer synlig politi og brannvesen ved disse oppskytningsplassene. Skal man klare dette må beredskapen både for brannvesen og politiet styrkes, hvilket vil innebære store kostnader. Erfaringen fra politiet er at man i slike tilfeller inndrar feriedager. Politiet poengterer også at det nyttårsaften skjer mange andre hendelser som må prioriteres høyere enn misbruk av fyrverkeri. Ett alternativ kan være å tillegge annet kvalifisert personell begrenset politimyndighet. Den enkelte politimester har mulighet til dette. Les nærmere i kapittel 14.

Det bør også oppfordres til at for eksempel borettslag tilrettelegger for oppskytning av fyrverkeri for sine beboere.

Noen kommuner, har forbudt privat fyrverkeri i sentrum og kompensert dette med offentlig finansiert fyrverkeri ved midnatt, samt barnefyrverkeri tidligere på kvelden. I store byer og tettsteder vil et forbud mot privat fyrverkeri kombinert med offentlig oppskytning på sentralt plassert sted slik at flest mulig kan se fyrverkeriet være en god løsning. Et slikt fyrverkeri vil imidlertid minimum koste 100 – 200 000 kr og det kan stilles spørsmål ved om det er dette kommunen skal prioritere å bruke penger på. Man kan selvfølgelig søke å få med private på et spleiselag, men dette må bli opp til kommunene selv å avgjøre, man kan fra sentralt hold ikke pålegge kommunale fellesfyrverkeri.

11.4 Totalforbud mot privat bruk av fyrverkeri?

Arbeidsgruppen har også vurdert et totalforbud mot bruk av fyrverkeri. I Irland og Hellas er det forbud mot privat bruk av fyrverkeri. Et totalforbud for privatpersoner til å avfyre fyrverkeri er klart det alternativ som ville hatt best effekt i forhold til å nå målsettingen om reduksjon i skader. Dette er imidlertid et drastisk tiltak, som også bør være gjenstand for en politisk debatt. Et totalforbud mot bruk måtte også kombineres med et forbud mot salg.

Arbeidsgruppen anbefaler ikke et totalforbud på det nåværende tidspunktet. MMI undersøkelsen viser også at befolkningen ønsker begrensninger ikke forbud. Norstats undersøkelse viser et klart nei til forbud, og kommunene anbefaler det ikke. Arbeidsgruppen anbefaler at man i første omgang prøver en kombinasjon av de virkemidler som arbeidsgruppen har vurdert og anbefalt i denne rapporten (se oppsummeringen i kapittel 2). Dersom disse tiltakene ikke gir den ønskede effekten i løpet en gitt periode, anbefaler gruppen at man på nytt vurderer et totalforbud.

Arbeidsgruppen har fått signaler om at man i enkelte kommuner ønsker å forby all bruk av fyrverkeri, også det som blir avfyrt av profesjonelle aktører. Arbeidsgruppen har forståelse for at kommuner som er sterkt plaget med uvettig oppskytnings blir meget restriktive i forhold til all bruk av fyrverkeri. Arbeidsgruppen ønsker imidlertid å presisere at det ut i fra skadestatistikken ikke er noe som skulle tilsi en slik restriktiv holdning for avfyring av fyrverkeri fra profesjonelle aktører.

12 Hvilke krav skal stilles til forhandler av fyrverkeri?

Den som ønsker å selge fyrverkeri må ha en tillatelse fra kommunen der hvor utsalgsstedet ligger. Et vilkår for å få tillatelse er at man driver handelsvirksomhet med fast utsalgssted, og kan fremlegge firmaattest fra Foretaksregisteret.

12.1 Krav til opplæring og kompetanse

Alle virksomheter som driver handel med publikumstilgjengelig fyrverkeri er pålagt å peke ut en kompetent person og eventuelt en stedfortreder som skal passe på at håndteringen foregår på en teknisk riktig, og lovlig måte.

Særskilt utpekt person eller dennes stedfortreder skal da også være fysisk tilstede på salgsstedet, i den tiden salget av fyrverkeri direkte til forbruker skjer. Særskilt utpekt person samt stedfortreder må være minst 20 år og kunne dokumentere tilfredsstillende kunnskaper om de fyrverkeriartiklene som selges. Slik kunnskap skal være ervervet på kurs etter opplæringsplan godkjent av DSB. Opplæringsplanen bør omfatte regelverk, produktkunnskap og tiltak ved forsaging og ved uhell. Opplæringen avsluttes med en prøve, hvorefter det utstedes et bevis. Øvrig personell som selger fyrverkeri skal være minst 18 år og ha fått nødvendig opplæring av særskilt utpekt person.

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at utsalgssteder som gir et ryddig og seriøst inntrykk vil ha en positiv effekt på bruker og dennes håndtering av fyrverkeriartiklene. Det er viktig at salgspersonalet er fortrolig med de ulike produktene de selger, og kan gi kunden god veiledning med hensyn på produktets effekt, riktig bruk og tiltak ved uhell. Det må ikke tas lett på den opplæring som særskilt utpekt person skal igjennom, ikke minst med tanke på at den utpekte personen har ansvaret for å formidle dette til det øvrige salgspersonalet.

Gjennomført opplæring samt beviset på bestått prøve bør som et minimum fornyes hvert 5 år. Arbeidsgruppen støtter «2004-gruppens» anbefalinger om at opplæringsmaterialet til enhver tid bør være oppdatert og at gjennomført eksamen må underlegges strengere kontroll enn hva som er tilfelle i dag.

Personsertifisering er et område i vekst, og som brukes for å dokumentere kunnskaper. Forsikringselskapene har bl.a innført et krav om sertifikat ved utførelse av de farligste formene for varme arbeider.

For å få sertifikat må man ha gjennomført kurs av en dags varighet. Det stilles krav om at kursinstruktør har gjennomført et kurs over 2 dager i regi av Norsk brannvernforening. Det er også Norsk brannvernforening som utsteder sertifikatene for varme arbeider.

Sertifikatene er gyldige i 5 år. Innen sertifikatet går ut på dato må sertifikatholder ha gjennomført et resertifiseringskurs for å beholde sertifikatet. Ca. 250 aktører tilbyr både vanlige kurs og resertifiseringskurs for varme arbeider som åpne kurs og internettkurs.

Teknologisk Institutt administrerer ordningen med sikkerhetsrådgivereksamen for DSB. Virksomheter som håndterer farlig gods (med noen unntak) skal utpeke en eller flere sikkerhetsrådgivere som skal påse at virksomhetens håndtering av farlig gods skjer på en sikker måte. Det stilles ikke noe krav om at sikkerhetsrådgiveren skal ha gjennomført kurs, men han skal ha bestått en eksamen. Eksamen avlegges via internett på landets bibliotek.

For å forsikre seg om at særskilt utpekt person faktisk gjennomfører en opplæring og består en prøve foreslår arbeidsgruppen at det legges opp til internettbaserte løsninger som nevnt over. Arbeidsgruppen foreslår at det etter modellen for varme arbeider legges opp til et kurs av en dags varighet, som enten kan gjennomføres på et åpent kurs eller som et internettkurs. For å forsikre seg om at den særskilt utpekte

personen har tilegnet seg de nødvendige kunnskaper bør det stilles krav om at det skal avlegges en prøve. Arbeidsgruppen anbefaler at dette legges opp etter samme modell som for sikkerhetsrådgiver, hvor eksamen avlegges via internett fra landets bibliotek. Arbeidsgruppen foreslår at det føres et register over alle som har bestått denne prøven. Dette kan for eksempel administreres av Norsk Brannvernforening, som også kan utstede bevis.

Arbeidsgruppen foreslår at beviset gjelder for 5 år av gangen, og at det da må gjennomføres et resertifiseringskurs med tilhørende prøve. Kostnaden ved en slik ordning bør finansieres via kurs- og registreringsavgift.

12.2 Tillatelse til handel

Eksplisivforskriften ble endret 23. juni 2006, slik at kommunen bl.a. fikk hjemmel til å vedta lokal forskrift om innføring av gebyr for behandling av fyrverkerisaker.

Innføring av gebyr kan medføre store ulikheter i kommunene, da noen vil velge å innføre gebyret mens andre ikke. Det vil også kunne bli store variasjoner i satsene. Det er også store forskjeller i kommunen om tillatelsen til handel gis kun for ett år av gangen eller om den gjøres gjeldende «inntil videre».

Arbeidsgruppen anbefaler derfor at det fra sentralt hold gis føringer på en maks pris, og på varigheten av tillatelse til handel med fyrverkeri. Det er også store forskjeller ift. hvor grundig den enkelte søker er ift. å utarbeide søknaden. Arbeidsgruppen anbefaler at disse må betale et høyere gebyr enn en søker som leverer et korrekt og utfyllende søknad første gang.

For å sikre at søker oppgir alle relevante opplysninger ved innlevering av søknaden anbefaler arbeidsgruppen at søknadsskjemaet standardiseres i så stor grad som mulig. Arbeidsgruppen anbefaler også at søknaden om tillatelse til handel kan gjøres nettbasert (via Altinn) hvor alle felter må være korrekt fylt ut før søknaden tillates sendt.

Dette vil lette både kommunens behandling av søknaden samtidig som søker får en veiledning ift. hva som kreves av en fullstendig søknad.

«2004-gruppen» foreslo å innføre en form for prikkbelastning på tillatelsen til handel, slik at den raskt kunne inndras dersom det i salgsperioden ble avdekket gjentatte brudd på regelverket eller vilkår i tillatelsen.

Arbeidsgruppen støtter ikke forslaget om innføring av prikkbelastning.

Etter arbeidsgruppens vurdering ligger det allerede i dag effektive reaksjonsmidler i forskrift om håndtering av eksplosjonsfarlige stoff. Utfordringen ligger hos kommunene, som må bli tøffere i å bruke disse. Kommunen kan for eksempel allerede i selve tillatelsen til handel ta inn et varsel om at tillatelsen kan trekkes tilbake umiddelbart dersom det ved tilsyn i salgsperioden avdekkes brudd på regelverket eller vilkår i tillatelsen. Arbeidsgruppen ser imidlertid at det kan være et problem med manglende juridisk saksbehandlingskompetanse og -kapasitet i brannvesenet, som er de som behandler og følger opp fyrverkerisaker i kommunen.

Mange kommuner har også uttrykt bekymring over at de kommunale klagenemndene kun ser på korrekt saksbehandling og ikke vurderer saksbehandlingsfeilen opp mot betydningen for vedtaket ved avgjørelser av klager på området.

Arbeidsgruppen anbefaler at det fra sentralt hold utarbeides en veileder til kommunen ift. behandling av fyrverkerisaker, med en standardisert sanksjonsliste. Dette vil både være en hjelp for kommunen og man sikrer lik reaksjonsoppfølging i landets kommuner ved eventuelle brudd på regelverket.

Arbeidsgruppen er ellers av den oppfatning at de nye bestemmelsene knyttet til handel med fyrverkeri som trådte i kraft 1. juli 2006, vil bidra til at sikkerhetsnivået knyttet til selve handelssituasjonen heves.

12.3 Antall salgsdager

Arbeidsgruppen har også vurdert begrensninger i antall salgsdager. I henhold til gjeldende forskrift kan salg direkte til forbruker tillates i dagene 27.-31. desember. I henhold til «2004-gruppas» anbefaling ble det iverksatt et prøveprosjekt i Rogaland- og Hordaland hvor antallet salgsdager er begrenset til 2 dager.

Selv om begrensninger i antall salgsdager har hatt en positiv effekt ift. oppskytningen i dagene før nyttårsaften, så har skadetallene ikke gått ned i prøvefylkene. Det har også vært hevdet at det var mer ulovlig oppskyting i dagene etter nyttårsaften, men arbeidsgruppen har ikke verifisert dette.

Arbeidsgruppen er opptatt av at håndteringen av fyrverkeri foregår på en forsvarlig måte. En reduksjon i antall salgsdager i kombinasjon med en ønsket utvikling i retning av færre og større utsalgssteder kan bety et økt press på utsalgsstedet, hvilket kan ha en negativ effekt ift. hvordan kunden blir møtt og den veiledning de får om produktene og riktig håndtering. I de store byene med mange utsalgssteder vil også en reduksjon i antall salgsdager føre til at brannvesenet ikke får foretatt de nødvendige kontroller. Det er også påpekt at få salgsdager skaper problemer med forsyningen til utsalgsstedene.

Arbeidsgruppen vil ikke anbefale en reduksjon i antall salgsdager.

Dersom kommunen innfører et totalforbud mot bruk av fyrverkeri i kommunen, får det også som konsekvens at det ikke blir tillatt med salg av fyrverkeri i kommunen (se kapittel 11).

Arbeidsgruppen har imidlertid stor forståelse for at de som føler ubehag knyttet til den ulovlige bruken av fyrverkeri som begynner så fort utsalget starter, ønsker en begrensning i antall dager. Arbeidsgruppen håper imidlertid at de tiltak som foreslås i denne rapporten også vil ha en effekt på denne bruken.

Som nevnt i 8.6 er det iverksatt et prøveprosjekt i Tromsø hvor de som ønsker å selge fyrverkeri må ha dette som en del av varesortimentet hele året. Arbeidsgruppen er i likhet med «2004-gruppen» opptatt av at de som forhandler fyrverkeri skal være profesjonelle. Arbeidsgruppen vil imidlertid ikke anbefale en ordning der det som vilkår for tillatelse til handel må ha fyrverkeri som en del av varesortimentet hele året. Arbeidsgruppen vil heller skjerpe krav til opplæring og kompetanse hos særskilt kompetent person samt oppfølgingen av at øvrig salgspersonell har fått den nødvendige opplæringen av særskilt kompetent person.

13 Behov for endringer i gjeldende regelverk?

Kommunen har som det fremkommer av kapittel 11 allerede i dag store muligheter til å regulere bruken av fyrverkeri både med hjemmel i forskrift om håndtering av eksplosjonsfarlig stoff og lokale politivedtekter. Mange kommuner er imidlertid ikke kjent med de muligheter de har og arbeidsgruppen mener dette skyldes at hjemlene ikke kommer klart nok frem i eksplosivforskriften. Arbeidsgruppen anbefaler at bestemmelsene knyttet til fyrverkeri samles i et eget kapittel i eksplosivforskriften. Arbeidsgruppen anbefaler også at eksplosivforskriften harmoniseres med politiloven slik at det blir forbud med bruk av fyrverkeri med unntak av de steder som kommunen gjennom lokal forskrift har vedtatt.

Det bør også foretas endringer som bedre synliggjør kommunens hjemler, i tillegg til at det bør inntas en tydelig hjemmel for kommunen til å regulere bruk og handel med fyrverkeri gjennom lokal forskrift.

En avkriminalisering av de mindre formene for uvettig bruk som nevnt i kapittel 14, nødvendiggjør sannsynligvis også en endring av brann- og eksplosjonsvernloven, i tillegg til eksplosivforskriften.

Dersom arbeidsgruppens anbefalinger slik de fremkommer i rapporten vedtas vil det være behov for å gjøre følgende endringer i eksplosivforskriften:

- Må inntas en forbud mot raketter i klasse II og III
- Må inntas et forbud mot bakkeffekter som ser ut som leketøy
- Aldersgrensen for kjøp og bruk av effektbatterier i klasse II og III må heves til 20 år
- Innføres en sertifiseringsordning for den som er ansvarlig for at handelen med fyrverkeri foregår på en lovlig måte på de utsalgsstedene (særskilt kompetent person)

Arbeidsgruppen anbefaler også at det utarbeides sentrale veiledninger for hvordan bestemmelse om handel og bruk av fyrverkeri er å forstå.

14 Hvordan håndheve brudd på dagens regelverk?

Brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av brann- og eksplosjonsvernloven kan straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

«2004-gruppen var av den oppfatning at trusselen om høyere bøtesatser kombinert med en faktisk oppfølging fra politiets side ville ha en positiv effekt.

Arbeidsgruppen støtter forslaget om strengere reaksjoner ved uvetting bruk av fyrverkeri. Det må reageres kraftig mot de som setter eget eller andres liv, helse eller materielle verdier i fare.

Det kan imidlertid være vanskelig å få tak i de som står for den uvettinge bruken. Nyttårsaften er det også mange andre oppdrag som politiet må prioritere foran fyrverkerimisbruk.

Begrepet bot kan imidlertid bety både gebyr, forenklet forelegg og forelegg.

Gebyr benyttes ved mindre overtredelser og er formelt sett ikke straff og blir ikke registret i bøteregistret. Gebyr ilegges etter faste satser. Gebyr kan skrives ut av politiet, i tillegg er trafikketaten, vegkontorene og tollmyndigheten gitt denne muligheten i spesifikke saker.

I dag er det forenklet forelegg som blir benyttet for å avgjøre saker knyttet til fyrverkerimisbruk. Det kan stilles spørsmål om dette er det mest egnede virkemiddelet. Forenklet forelegg kan riktignok ilegges av polititjenestemannen på stedet, og er et tilbud om å få avgjort saken der og da. Men dersom et forenklet forelegg ikke vedtas, vil forholdet måtte anmeldes. Saken blir da sendt til en etterforsker som etterforsker den, og oversender den videre til en politijurist som avgjør den påtalemessige siden. Misbruk av fyrverkeri er alvorlig og kan i verste fall ta liv, men med tanke på alle andre saker som politi og påtalemyndighet har til behandling så er der fare for at disse sakene allikevel nedprioriteres og henlegges.

Et forenklet forelegg blir ikke inntatt i det ordinære strafferegistret. Man har derfor plettfri vandel selv om man har fått et forenklet forelegg. Det er bare politiet, og for enkelte tilfeller tollmyndigheten, som kan utferdige forenklet forelegg. Dersom man ikke vedtar et forenklet forelegg, får man et ordinært forelegg utferdiget av en politijurist.

Dette er en avgjørelsesmåte som benyttes i mindre straffesaker. Dersom påtalemyndigheten finner at en sak bør avgjøres med bot og/el. inndragning, kan den utferdige forelegg i stedet for å reise tiltale. Hvis forelegget vedtas av siktede, har det samme virkning som en dom og blir inntatt i straffesaksregisteret.

For å sikre at det blir reagert på misbruk av fyrverkeri, og samtidig unngå at mindre alvorlige fyrverkerisaker belaster politi og påtalemyndighets ressurser på bekostning av annen alvorlig kriminalitet anbefaler arbeidsgruppen at mindre alvorlig misbruk av fyrverkeri avgjøres ved utskrivning av gebyr. Typiske tilfeller vil være bruk av fyrverkeri utenom på tillatte tidspunkter og steder og uforsiktig opptreden på oppskytningsstedene. Det bør også åpnes for å gebyrlegge mindre brudd på regelverket i salgssituasjonen.

Arbeidsgruppen anbefaler at gebyret settes høyt. Arbeidsgruppen anbefaler at også andre i tillegg til politiet gis mulighet til å legge gebyr for misbruk av fyrverkeri, for eksempel tjenestemenn i brannvesenet. En innføring av gebyr betyr at man avkriminaliseres de mindre alvorlige tilfellene. Dette er etter arbeidsgruppens vurdering en naturlig utvikling, dersom man velger å fjerne rakettene som i dag er innvullvert i mesteparten av den uvettinge bruken. Arbeidsgruppen antar også at illeggelse av en høyt gebyr for mange vil føles som straff.

Skadeverk eller bruk av fyrverkeri som setter andres liv heller helse i fare må etter arbeidsgruppens vurdering fortsatt være straffbart og behandles på vanlig måte av politi- og påtalemyndighet.

15 Hva kan man gjøre med informasjonstiltak?

Kommunikasjon og holdningsskapende tiltak er viktige virkemidler i det forebyggende arbeidet.

Slike virkemidler er imidlertid mest effektive når de kombineres med andre typer virkemidler, for eksempel innføring av nytt regelverk eller økt kontroll. Dersom enkelte eller alle de foreslåtte tiltakene i denne rapporten iverksettes, bør det derfor samtidig gjennomføres informasjonstiltak, både for å gjøre publikum kjent med de nye forholdene og fordi effekten av tiltakene blir best når de kombineres med en god kommunikasjon ut til publikum.

Lokalbaserte tiltak har i forebyggende sammenheng ofte vist seg å være effektive. Det vil også gjelde for fyrverkeri. Mye av den uvette bruken av fyrverkeri som foregår enkelte steder i landet antas å være uttrykk for andre underliggende problemstillinger.

I likhet med «2004-gruppen» anbefaler arbeidsgruppen at det oppfordres til lokalt samarbeid bl.a. mellom politi, brannvesen og andre lokale myndigheter. Det er da nødvendig med god koordinering mellom sentrale og lokale tiltak, og arbeidsgruppen tror det er nødvendig at det fra sentralt hold utarbeides informasjonsmateriell som kan benyttes lokalt. Dette kan både være informative filmer som viser konsekvensene av uriktig bruk av fyrverkeri, politi som informerer om reaksjonsmidlene og opplysninger om riktig bruk.

Det at fyrverkeri kun tillates brukt i en meget begrenset periode av året, gjør det også enklere å få til en virkningsfull informasjonskampanje. Skal man få ned skadetallene som følge av bruk av fyrverkeri mener arbeidsgruppen at det er helt nødvendig at det satses på årlige informasjonskampanjer. En helhetlig og koordinert kampanje hvor det gis informasjon gjennom flere kanaler i variert form, både fra sentralt og lokalt hold vil etter arbeidsgruppen vurdering være avgjørende for å lykkes.

Arbeidsgruppen anbefaler at arbeidet med å utarbeide en informasjonskampanje settes bort til profesjonelle aktører. Lages det en skikkelig kampanje, kan denne brukes år etter år. Kostnaden vil bli størst første gang, senere vil kostnaden relateres til opptrykk av materiell og kjøpe av sendetid og annonseplass.

Informasjonskampanjer koster. Arbeidsgruppen anbefaler i likhet med «2004-gruppen» at man søker å få til en årlig «*Ta ansvar kampanje*» som et forpliktende spleiselag mellom ulike aktører. Det er allikevel ikke til å unngå at det påligger et særlig ansvar for Justisdepartementet og DSB som overordnede myndigheter på området. Arbeidsgruppen antar at man som et minimum bør ha 3- 4 millioner kroner til rådighet første år, og ca. 1 million kroner påfølgende år.

Vedlegg 1

En oppsummering av kommunenes svar til KS på spørsmålsstillinger som arbeidsgruppen har hatt til diskusjon.

1. Hva er målsettingen ift. reduksjon av skader på helse og materielle verdier?

Kommentarer:

Hovedmålsettingen må være å redusere skadeomfanget til et minimum.

Når det gjelder personskader må målet være å redusere alle skader med alvorlig utfall til et minimum (øye, hode- og store brannskader).

Målsettingen for materielle skader må være at faren for at en brann starter og utvikler seg reduseres til et minimum (byggnings- og store branner i terrenget).

- Hva er et akseptabelt nivå?

Kommentarer:

Så lenge vi aksepterer bruk av fyrverkeri betyr det at vi nærmest automatisk også aksepterer skader av et visst omfang.

Ved bruk av fyrverkeri i det omfang vi ser hver nyttårshelg vil det alltid være fare for skader på personer og materiell. Akseptabelt nivå er et vidt begrep, men kan/bør være en nyttårshelg uten alvorlige personskader, byggnings- og gress/skogbranner.

2. Hva kan man gjøre ift. produktene?

- Hvilke produkter misbrukes/forårsaker skader
- Forby raketter, kun tillate bakkebatteri
- Innretninger for å sikre oppskytningen
- Øke prisen på fyrverkeri
- Avgift

Kommentarer:

Produkter som misbrukes for bevisst å gjøre skade er i størst grad markfyrverkeri. Disse blir brukt til å sprengre postkasser, søppelspann o.l. Størst grad av ubevisst misbruk skjer med raketter som sendes opp i hytt og pine uten å tenke konsekvenser. En del markfyrverkeri har en tendens til å velte (dårlig stabilitet) og på den måten forårsaker skade på personer og materiell. Dette må bransjen ta tak i, enten ved å fjerne artiklene fra markedet eller å gjøre dem mer stabile uten snø eller steiner som det gjerne står på bruksanvisningen.

Forbud av raketter vil nok være med på å redusere bruken av fyrverkeri, men om det vil redusere skadeomfanget er mer usikkert.

De innretningene som følger med pakkene (oppskytningsrør) er en bra oppfinnelse. I tillegg kan myndighetene legge forholdene bedre til rette på annonserte steder utover sjø/vann/åpne arealer og ved å installere oppskytningsramper.

Økning av prisene kan være virkningsfullt, men kan myndighetene styre prisene?

Avgift på fyrverkeri vil kanskje være det mest virkningsfulle med tanke på reduksjon. De fleste er negativ til avgifter og det er pekt på at de med stor betalingsevne kan være like skjodesløse som de med liten.

3. Hvilke krav skal settes til bruker?

- Heve aldersgrensen
- Krav om kurs
- Benytte beskyttelsesutstyr – vernebill

Kommentarer:

Aldersgrensen er rett satt i forhold til bruk (18 år myndig). For å markere alvoret i sprengkraften i de store batteriene bør imidlertid 20 års aldersgrense vurderes for disse. Det er behov for kraftige reaksjoner overfor de som overlater fyrverkeri til mindreårige.

Realismen i å få til kurs som gir positiv effekt, utover på displayfyrverkeri som nå, kan synes tvilsom.

Myndighetene må bedre infoen slik at flere bruker vernebriller og disse bør følge med ved salg uten å prises separat. Det er også viktig å bruke riktige klær og hansker. Særlig gjelder dette barn som bruker stjerneskudd.

4. Begrensninger ift. oppskytning

- Egne tilrettelagte oppskytingsplasser i kommunen
- Fellesoppskytning
- Kommunalt fyrverkeri
- Større begrensninger på steder der det er tett trehusbebyggelse og verneverdige bygg
- Forskjellige tiltak by / bygd
- Totalforbud for privatpersoner

Kommentar

I de fleste kommuner og særlig i små og mellomstore vil det være positivt med egne tilrettelagte oppskytingsplasser og fellesoppskytning. Erfaringen tilsier vel at de fleste ungdommer oppsøker det nærmeste tettstedet denne dagen.

Når det gjelder kommunalt fyrverkeri kan det bli et galt signal til de fleste innbyggerne i forhold til disponering av kommunenes penger. Et skikkelig fyrverkeri på et større sted / by koster fort et par hundre tusen kroner. Når det gjelder større begrensninger ligger det allerede i forskrift og veiledning samt i de bestemmelser som kommunen utgir hvert år. I tett trehusbebyggelse med verneverdige bygninger bør det være totalforbud.

Det er helt klart at by og bygd har behov for ulike tiltak. Det må legges opp på den måten at det utarbeides en risikoanalyse for å kartlegge farer og sette inn de tiltak som er nødvendig for den enkelte kommune. Noen kommuner har tett trehusbebyggelse med fare for spredning, fredete og verneverdige bygninger, mens andre har store skoger, utmark, brake (einer)/lyng områder som i tørre perioder gir stor fare for antenne og branner som sprer seg fort (ref. siste årsskiftet). Å totalforby fyrverkeri for privatpersoner vil øke faren for egenproduksjon og ulovlig import med de konsekvenser det vil få. I dag har vi kontroll på produktene som selges og vi har delvis kontroll med bruken, men har samtidig et tydelig forbedringspotensial.

5. Utsalgssteder

- Hvordan bruke handelssituasjonen aktivt for å forebygge den uvettede bruken

Kommentarer:

Myndighetene og fyrverkerileverandørene må sette større fokus på økt kunnskap hos de som driver handel med fyrverkeri, slik at de kan informere og gi gode råd og tips til kjøperne. Her kan myndighetene (kommunene) sette inn støtet ved å fokusere på selgers kunnskaper. Selger må ha grunnleggende kunnskaper om fyrverkeriets egenskaper og regelverk.

Det bør også settes fokus på opplæringsinnholdet som i dag er for dårlig.

Det må reageres strengt mot de forhandlerne som bryter reglene. Inndragning av tillatelse og evt bøter. Særlig på større steder/i byene synes det å være en del gjengangere som bryter reglene.

6. Er dagens regelverk godt nok?

- Gråsoner, hull, forståelig
- Kommunens praktisering

Kommentarer:

Regelverket for handels- og salgssteder gir klare føringer om hvordan de skal gjennomføre salget. Vedlagt hver tillatelse følger vilkår for tillatelsen.

Regelverket for bruk gir også klare føringer for når, hvor og hvordan det skal brukes. Alle som kjøper fyrverkeri får utlevert lokale bestemmelser som er utarbeidet i samarbeid med politiet. I tillegg har alle artikler en bruksanvisning.

Det som kan være på sin plass er at brannsjefen i samråd med politimesteren helt eller delvis forbyr bruk i tørre perioder (som ved siste nyttårshelg) og når vinden er for sterk. Denne begrunnelsen praktiseres ellers i året.

Dagens regelverk synes i seg selv å være godt nok. Politivedtektene § 5 i de fleste kommuner samt forskrift om håndtering av eksplosjonsfarlig stoff § 2-9, gir klare føringer om forbud og begrensninger uten tillatelse fra politimesteren og brannsjefen.

7. Hvordan håndheve brudd på dagens regelverk?

- Hvordan slå ned på brudd på dagens regelverk ved bruk av bøter
- Muligheter for standardiserte bøtesatser
- Hvilke muligheter har politiet til å prioritere uettig bruk av fyrverkeri ift. annen kriminalitet
- Kan våpenlovgivningen brukes på de som bevisst skyter på hverandre
- Konsekvent krav om erstatning ved skade

Kommentarer:

Dette spørsmålet må helt og holdent avgjøres av politiet, og vi må vel regne med at de vil komme med sine kommentarer. Det vil imidlertid trolig ha en forebyggende og avskrekkende effekt om det ble gitt og fokusert på noen saftige bøter.

For de som bevisst skyter på andre bør det vurderes om reaksjoner iht. våpenlovgivningen kan benyttes.

Krav om skadeserstatning er det opp til den skadde å fremme.

8. Hva kan man gjøre ift. informasjonstiltak?

- Felles holdningsskapende kampanjer mellom myndigheter og bransjer
- Målrettede kampanjer med bruk av ulike vikemidler
- Hvordan bruke media
- Bruk av nyhetsbrev til lokale myndigheter
- Lage informativ video som viser effekten av fyrverkeri

Kommentarer:

Eks i Bergen har en bl.a. hatt målrettede og holdningsskapende kampanjer med politiet gjennom kinoreklamer, TV, radio, felles bestemmelser som går på forbud og begrensninger, samt kampanjer med enkelte av aktørene i bransjen med fokus på riktig bruk av fyrverkeri.

Temaet er dessverre ikke alltid like interessant for media - før det har skjedd en ulykke.

Oppsummering/konklusjon:

Målsettingen må alltid være nyttårshelger uten alvorlige skader på personer og materiell.

For å oppnå målet må myndigheter og bransje jobbe tettere sammen og bruke de virkemidler som skal til for å få ned skadestatistikken.

Akseptabelt nivå er et vidt begrep, men får vi bort alle alvorlige skader er vi på et akseptabelt skadenivå så lenge fyrverkeri skal være tillatt.

Produktene med den godkjenningskontrollen som er i dag er av god kvalitet.

Alle kommuner må bruke de regler som er tilgjengelig (politivedtektene i den enkelte kommune, forskrift om håndtering av eksplosjonsfarlig stoff og lokale bestemmelser) for å øke sikkerheten og begrense skadene ved bruk av fyrverkeri.

Adgang til forbud og begrensninger mot bruk av raketter og annet fyrverkeri ligger allerede i regelverket. Problemet er imidlertid at en del av brukerne ikke bryr seg. Her har vi en jobb å gjøre sammen med bransjen. De fleste skader kommer av feil bruk, uforsiktighet, misbruk og bevisst hærverk av påvirkede personer.

Innretninger for utskyting av raketter utover sjø/vann/åpne arealer kan være en god idé.

Myndighetene kan fastsette veiledende priser, men enhver som selger kan selge på tilbud som alle andre varer. En avgift som gjør fyrverkeriet dyrere vil nok påvirke omsetningen selv om betalingsviljen åpenbart er stor.

Aldergrenser og krav om kurs for displayfyrverkeri er fornuftig som det er i dag.

Om det ikke settes krav til verneutstyr bør myndighetene og bransjen fokusere sterkt på dette i kampanjene.

For mindre og mellomstore kommuner er det fornuftig med egne oppskytningsplasser og fellesoppskyting.

Kommunalt fyrverkeri kan gi galt signal om bruk av fellesskapets midler i disse tider hvor kommunesektoren sliter med økonomien.

Enhver kommune må sette egne forbud og begrensninger i forhold risikoen slik at tiltakene blir tilpasset den enkelte kommune.

Totalforbud av fyrverkeri for privatpersoner er foreslått, men mange frykter det vil kunne slå negativt ut med hensyn til skader da faren er stor for at folk importerer ukontrollert fyrverkeri og at de lager sitt eget.

Det må fokuseres på at utsalgsstedene øker sin kompetanse. Bransjen må heve kvaliteten på opplæringen.

Det må slås ned på de som bryter sikkerhetsreglene.

Regelverket er helt klart. Politimesteren og brannsjefen er suveren.

Politiet må utarbeide hvilke virkemidler som skal tas i bruk.

Viktig med god informasjon gjennom de rette kanaler. Å få med media hvert år uavhengig av hendelser fra året før, blir en utfordring. Viktig å fokusere på selger og brukers ansvar. I dag er det mest fokus på hvordan vi skal forby bruk av fyrverkeri.

Bransjen bør få utfordringen med å lage informasjonsvideoer/DVD som kan brukes som innslag på kino og tv.

Vedlegg 2

Fyrverkeri- spørreundersøkelse

**Gjennomført av Norstat i perioden 1-7 august 2006
på vegne av Norsk pyroteknisk bransjeråd**

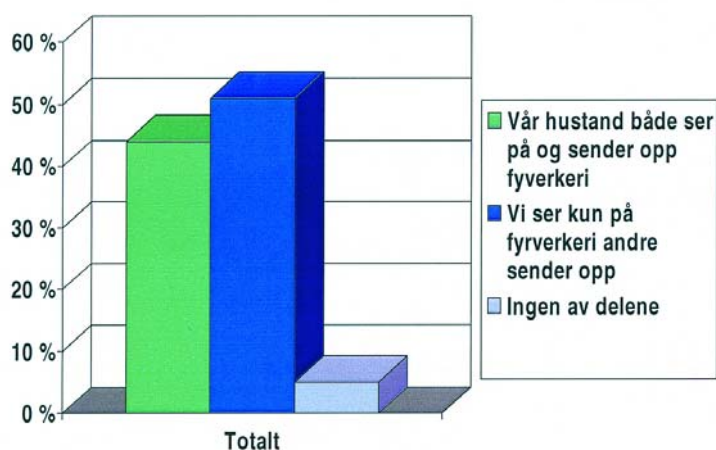
Om undersøkelsen

- Spørreundersøkelsen er gjennomført som en Omnibus av Norstat på vegne av Norsk pyroteknisk bransjeråd (interesseorganisasjon for importører og distributører av fyrverkeri) i perioden 1-7. august 2006
- Et landsrepresentativt utvalg av befolkningen er blitt intervjuet gjennom 1 000 intervjuer over telefon. 700 personer er intervjuet på fasttelefon, mens 300 er intervjuet på mobil
- Det var ingen branner eller ulykker forårsaket av fyrverkeri i perioden undersøkelsen ble gjennomført

Hovedfunn

- **Nordmenn vil ikke ha fyrverkeriforbud**
 - Hele 80 prosent er imot et fyrverkeriforbud.
- **Gir uvettige brukere skylden**
 - Hele 9 av 10 gir uvettige brukere ansvaret for fyrverkerirelaterte skader
- **Etterlyser mer synlig politi**
 - 6 av 10 vil ha mer synlig politi ute på nyttårsaften
- **Vil ha prioritert kamp mot alkohol og flere anviste oppskytningsplasser.**
 - Av de virkemidler som trekkes frem rangeres mindre bruk av alkohol som viktigst, fulgt av flere anviste oppskytningsplasser og mer politi ute i gatene.
 - Ytterligere restriksjoner på fyrverkerisalg rangeres som et lite hensiktsmessig virkemiddel.
- **Nordmenn er opptatt av fyrverkeri**
 - 95 % enten ser på eller skyter selv opp fyrverkeri på nyttårsaften

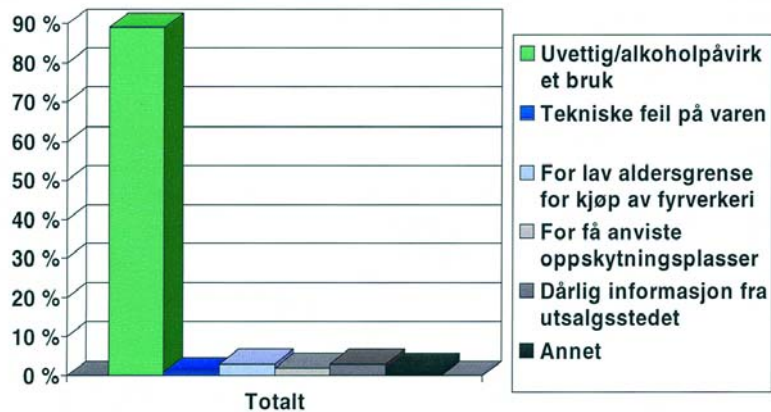
1) Hvordan følger du med på fyrverkeri om nyttårsaften?

Nesten alle følger med på fyrverkeri

- 44 prosent opplyser at de selv bruker fyrverkeri
- Over halvparten (51 prosent) ser på fyrverkeri som andre sender opp
- Kun 5 prosent gjør ingen av delene på nyttårsaften

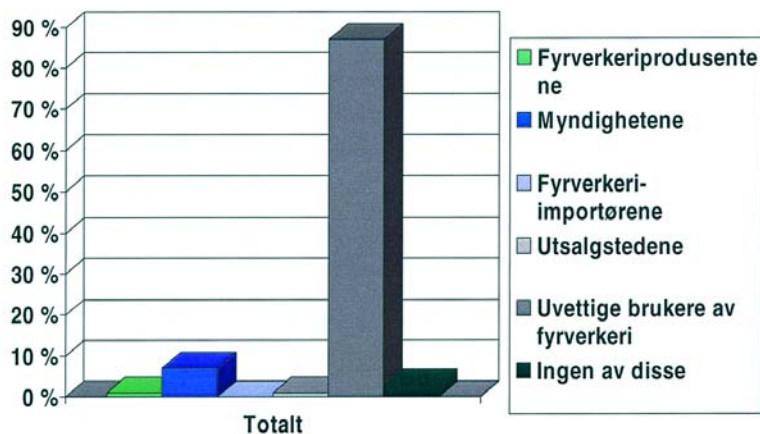
2) Hva tror du er viktigste årsaken til fyrverkerirelaterte skader på nyttårsaften?

Uvettig bruk får skylden

- Hele 9 av 10 (89 %) ser på uvettig/alkoholpåvirket bruk som viktigste årsak til de fyrverkerirelaterte skadene
- Ingen andre alternativer scorer over 3%
- Kun 1 % mener at tekniske feil på varen er problemet

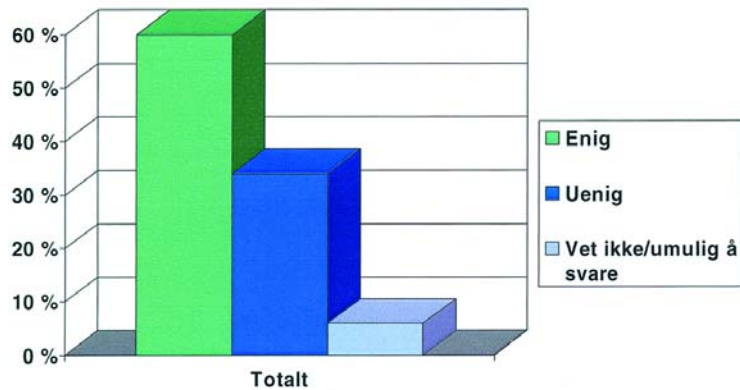
3) Hvem har etter din mening hovedansvaret for mesteparten av de fyrverkerirelaterte skadene?

Legger ansvaret på de uvettige brukerne

- Hele 87 % gir uvettige brukere hovedansvaret for fyrverkerirelaterte skader
- 7 % legger ansvaret på myndighetene
- Ingen legger ansvaret på fyrverkeri-importørene

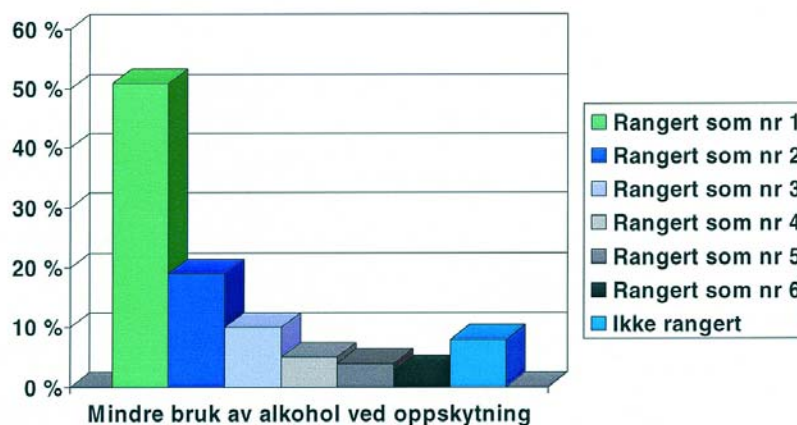
4) Er du enig eller uenig i at mer politi ute på nyttårsaften, som har mulighet til å skrive ut bøter/gebyrer til uvettige brukere, kan redusere antallet fyrverkerirelaterte skader?

Vil ha mer politi ute på nyttårsaften

- 6 av 10 mener at mer politi ute på nyttårsaften kan bidra til å redusere antallet fyrverkerirelaterte skader

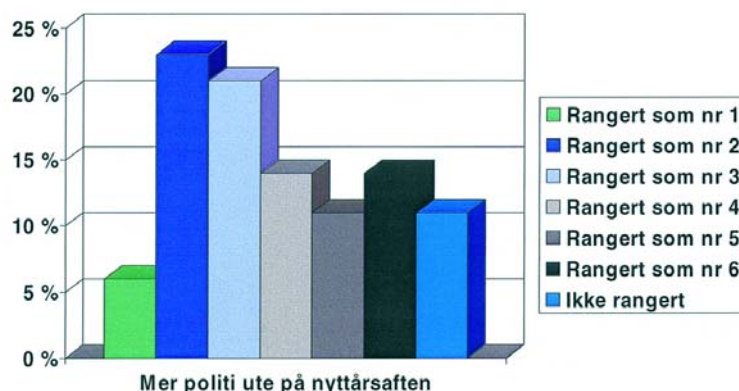
5) Hva tror du er det mest ønskede og beste virkemiddelet til å redusere antallet fyrverkeriskader - rangert fra 1 - 6 (1 er beste virkemiddel)

Mindre bruk av alkohol ved oppskyting klart mest ønskede virkemiddel

- Over halvparten (51%) rangerer dette på topp

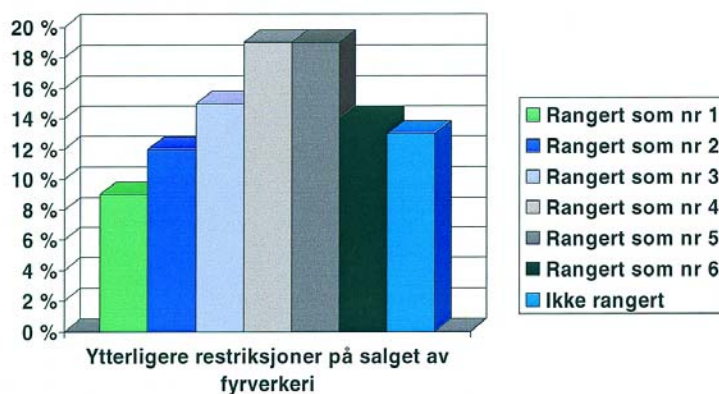
5) Hva tror du er det mest ønskede og beste virkemiddelet til å redusere antallet fyrverkeriskader - rangert fra 1 - 6 (1 er beste virkemiddel)

Mer politi etterlyses

23 % har mer politi ute på nyttårsaften som nest høyest rangerte virkemiddel

5) Hva tror du er det mest ønskede og beste virkemiddelet til å redusere antallet fyrverkeriskader - rangert fra 1 - 6 (1 er beste virkemiddel)

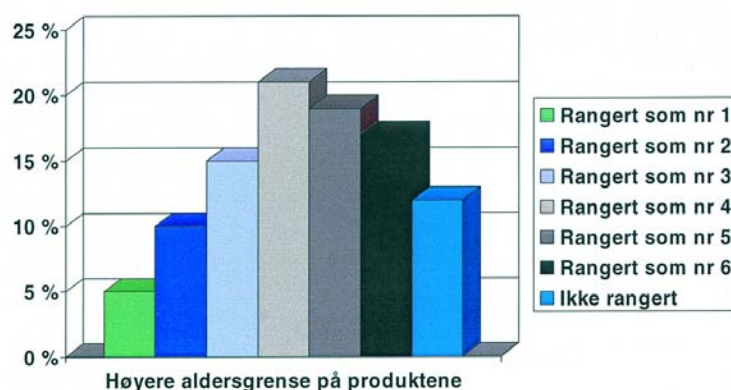

Ser ikke på restriksjoner av fyrverkerisalg som et ønsket virkemiddel

•Bare 9 % har dette som mest ønskede virkemiddel

•Totalt 52 % rangerer dette blant sine tre minst ønskede virkemidler

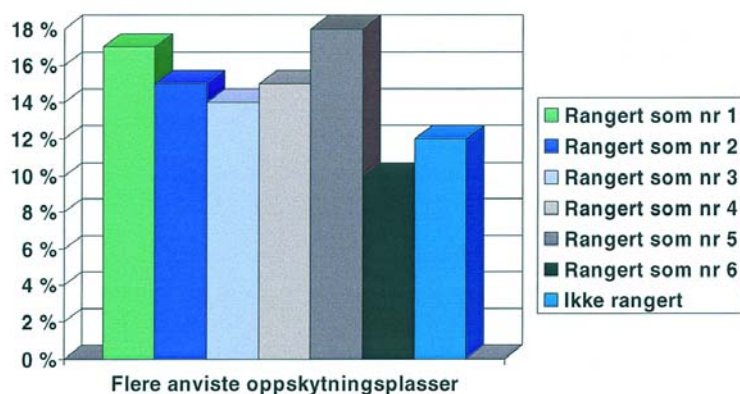
5) Hva tror du er det mest ønskede og beste virkemiddelet til å redusere antallet fyrverkeriskader - rangert fra 1 - 6 (1 er beste virkemiddel)

Rangeres lav

- Høyere aldersgrense rangeres lavt av 57 %

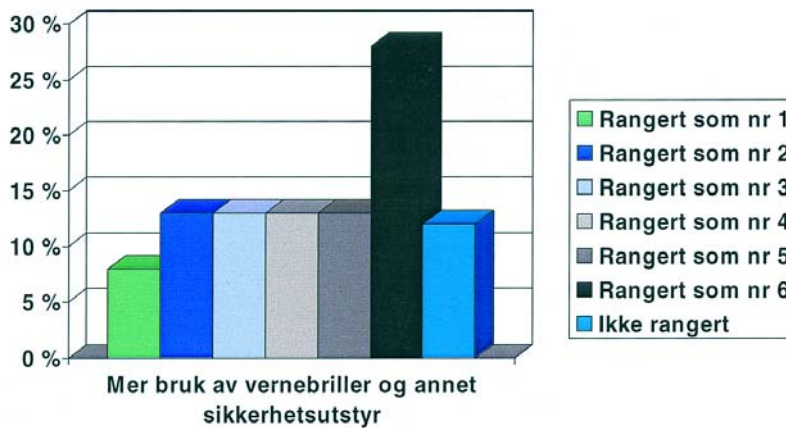
5) Hva tror du er det mest ønskede og beste virkemiddelet til å redusere antallet fyrverkeriskader - rangert fra 1 - 6 (1 er beste virkemiddel)

Nest mest ønskede virkemiddel

- 17 % har anviste oppskytningsplasser på topp

5) Hva tror du er det mest ønskede og beste virkemiddelet til å redusere antallet fyrverkeriskader - rangert fra 1 - 6 (1 er beste virkemiddel)

Ikke ønsket

- 28 % rangerer mer bruk av sikkerhetsutstyr lavest som ønsket virkemiddel

5) Hva tror du er det mest ønskede og beste virkemiddelet til å redusere antallet fyrverkeriskader - rangert fra 1 - 6 (1 er beste virkemiddel)

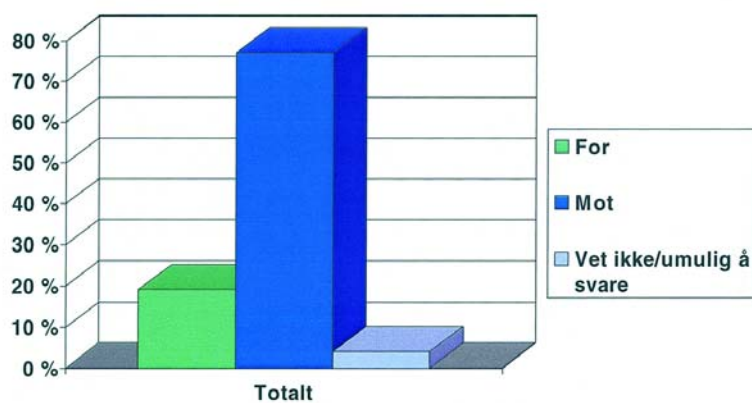
Rangering basert på gjennomsnittscore (1 er beste virkemiddel)

1. Mindre bruk av alkohol ved oppskyting 1,9
2. Flere anviste oppskytningsplasser 3,4
3. Mer politi ute på nyttårsaften 3,5
4. Ytterligere restriksjoner på salget av fyrverkeri 3,8
5. Høyere aldersgrense på produktene 4,0
5. Mer bruk av vernebriller og annet sikkerhetsutstyr 4,0

Vil ha ned alkoholbruken

- Mindre bruk av alkohol er rangert på topp, foran høyere alders- grense på produktene og mer politi ute på nyttårsaften
- Ytterligere innstramminger på fyrverkerisalg rangeres lavt blant ønskede virkemidler

6) Er du for eller imot et totalforbud av fyrverkeri?

Vil ikke forby fyrverkeri

- Hele 8 av 10 (78 %) er imot å forby fyrverkeri

